

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมในการกำหนดการนำเสนอเนื้อหา ความรุนแรงในละครโทรทัศน์ไทย ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นกรอบทางความคิด (Conceptual Framework) เพื่อการศึกษาที่บรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษาดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อมวลชน
2. ทฤษฎีผลกระทบอันจำกัดของสื่อมวลชน
3. ทฤษฎีการปลูกฝัง
4. ทฤษฎีว่าด้วยการตีความสาร
5. แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมสื่อมวลชน.
6. แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมของสื่อกับการควบคุมของรัฐ

แนวคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อมวลชน

เนื่องจากสื่อมีอิทธิพลต่อผู้รับสารเป็นอย่างมาก ทำให้คนมีความเห็นคล้อยตามสามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความคิด และพฤติกรรมของผู้คนได้ หากปล่อยให้สื่อที่นำเสนอในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ไม่ดีงาม ให้อิสระโดยไม่มีการดูแล ก็จะมีผลร้ายมากกว่าผลดี เพราะสถาบันสื่อมวลชนเป็นสถาบันที่น่าเชื่อถือ ข่าวสารใดที่สื่อโทรทัศน์นำเสนอออกไป ก็จะมีผลต่อความเชื่อของผู้ชม เพราะฉะนั้นควรมีการตรวจสอบเพื่อพิจารณาให้เหมาะสมก่อนว่า ควรจะได้รับการเผยแพร่หรือไม่ เนื่องจากสื่อมวลชนมีอิทธิพลในการเพาะปลูกนิสัยใจคอ (Character-Building Agency) เช่นเดียวกับองค์ประกอบต่าง ๆ ของสังคม อาทิ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ซึ่งนักอาชญากรวิทยาผู้หนึ่งให้ชื่ออิทธิพลจากสื่อมวลชนว่า “Secondary Community Influences” อิทธิพลดังกล่าวนี้โดยทั่วไปเชื่อกันว่าเป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งของปัญหาอาชญากรรม ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการกล่าวขวัญกันมานานแล้วว่าสื่อมวลชนชนิดต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์ วิทยุ ภาพยนตร์ หนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้มีการประกอบอาชญากรรม และทุษกรรม (Delinquency) มากขึ้น

คุณลักษณะโดยทั่วไปของโทรทัศน์มีดังนี้คือ

1. ขณะออกอากาศ โทรทัศน์ได้รับความนิยมมากกว่าสื่ออย่างอื่น
2. โทรทัศน์เป็นทั้งภาพยนตร์ วิทยุกระจายเสียงและหนังสือพิมพ์รวมกัน
3. เข้าถึงผู้ชมในบ้านและมีอิทธิพลมากขึ้นทุกขณะ
4. ผู้ปกครองมีโอกาสได้ร่วมกับเด็กมากกว่าภาพยนตร์ ฉะนั้นจึงมีโอกาสได้อธิบายและชี้แจงแก่เด็ก ตลอดจนควบคุมดูแลเด็กได้มากกว่าภาพยนตร์

ในประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นต้นกำเนิดความบันเทิงทางจอโทรทัศน์นั้นได้เป็นที่ยอมรับกันโดยแพร่หลายว่าโทรทัศน์ได้ปฏิวัติวิถีชีวิตของคนอเมริกาโดยสิ้นเชิง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเมือง ระบบการสื่อสารข่าวสาร การบันเทิงและแม้แต่ระบบค่านิยมหรือแบบแผนในการดำเนินชีวิตล้วนแต่ได้รับอิทธิพลจากโทรทัศน์แทบทั้งสิ้น

ความกว้างขวางของอิทธิพลของโทรทัศน์ที่มีต่อชีวิตของคนอเมริกันนั้นเห็นได้ชัดจากผลการวิจัยที่ว่า ร้อยละ 97 ของครอบครัวอเมริกันมีโทรทัศน์อย่างน้อย 1 เครื่อง และคนอเมริกันกว่า 100 ล้านคนหรือประมาณครึ่งหนึ่งของจำนวนประชากรทั้งประเทศดูโทรทัศน์เป็นประจำ โดยเฉพาะแล้วคนอเมริกันจะดูโทรทัศน์วันละ 6 ชั่วโมง นอกจากการนอนแล้วคนอเมริกันโดยเฉลี่ยใช้เวลากับการดูโทรทัศน์มากที่สุด จากวัยทารกจนถึงวัยเด็กและเมื่อเป็นผู้ใหญ่นั้นคนอเมริกันแต่ละคนจะดูโทรทัศน์มาแล้วไม่น้อยกว่า 20,000 ชั่วโมง

และก่อนที่จะอายุครบ 15 ปี เด็กอเมริกันจะให้เห็นความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ ในจอโทรทัศน์ประมาณ 11,000-13,000 ครั้ง และหลักฐานจากการศึกษาค้นคว้าในทุก ๆ ด้านที่ปรากฏให้เห็นว่าหนึ่งในบรรดาปัญหามากมายที่เกิดจากการใช้เวลาเป็นอันมากหน้าจอโทรทัศน์นั้นก็คือนั่นคือแนวโน้มที่คนอเมริกันในยุคสมัยของโทรทัศน์จะนิยมชมชอบหรือเคยชินกับการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหามาต่าง ๆ ในชีวิตของตนเพิ่มขึ้น

ปรมาศ สตะเวทิน (2541, น. 171-178) ได้กล่าวถึงอิทธิพลในด้านต่าง ๆ ของสื่อมวลชนเป็นดังนี้

1. อิทธิพลต่อการซื้อของประชาชน อิทธิพลประการหนึ่งของสื่อมวลชนก็คืออิทธิพลต่อการซื้อของประชาชน บรรดาผู้โฆษณามีความเชื่อว่าการโฆษณานั้นช่วยให้การขายสินค้าและบริการดีขึ้น
2. อิทธิพลทางการเมือง อิทธิพลทางการเมืองของสื่อมวลชนก็คือการเป็นผู้ส่งเสริมให้ประชาชนมีความสนใจ การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งและส่งเสริมให้ประชาชนไปทำการออกเสียงเลือกตั้ง วิทยุและโทรทัศน์ปลุกให้ประชาชนหันมาสนใจการเมืองของประเทศและการเมืองระหว่างประเทศ เป็นผู้เปิดเผยให้ทราบทัศนคติและการปฏิบัติงานของนักการเมือง ผู้บริหารและผู้ดำรง

ตำแหน่งต่าง ๆ ของรัฐบาล ชาวทางโทรทัศน์ในทุกวันนี้จะปรากฏให้เห็นบุคคลสำคัญ ๆ ทางการเมือง และบุคคลสำคัญ ๆ ของรัฐบาลเป็นประจำ

3. อิทธิพลต่อเด็ก ในบรรดาสื่อมวลชนทั้งหลายวิทยุและโทรทัศน์เป็นสื่อที่ได้รับความสนใจต่อเด็กกันมากที่สุด ซึ่งผลจากการวิจัยพอสรุปได้ว่า อิทธิพลที่โทรทัศน์มีต่อเด็กมีดังนี้

3.1 อาจจะเป็นเพิ่มความตื่นตัวของเด็กให้ถึงจุดหนึ่ง ซึ่งจะทำให้เด็กติดความตื่นตัว และไม่ชอบดูรายการที่ไม่ตื่นตัว

3.2 อาจจะทำให้สร้างนิสัยรุนแรงและก้าวร้าวให้แก่เด็กได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าความก้าวร้าวถูกกระตุ้นในเวลาต่อมา

3.3 อาจจะทำให้เด็กรู้สึกลำบากในการที่จะอดใจรอสิ่งที่ปรารถนา

3.4 เปิดโอกาสมากเกินไปที่จะทำให้เด็ก “หลีกหนี” (Escape) จากความกดดันทางสังคม ทำให้เด็กไม่มีความรับผิดชอบต่อสังคม

3.5 ทำให้เด็กเพิ่มแนวโน้มของการพอใจในอำนาจตามแบบของบุคคลผู้มีอำนาจที่ได้จากโทรทัศน์

3.6 อาจแทรกแซงการปฏิบัติในชีวิตจริงของเด็ก มีการพบว่าการดูโทรทัศน์ทำให้ครอบครัวใกล้ชิดกัน แต่ก็ทำให้เกิดผลเสียต่อการอ่านหนังสือ การเล่น การพูดคุย การช่วยทำงานบ้าน การซ่อมดนตรีและกิจกรรมอื่น ๆ ของเด็ก เพราะเด็กใช้เวลาในการดูโทรทัศน์จนไปเบียดบังเวลาในการทำอย่างอื่นในชีวิตประจำวัน

4. อิทธิพลต่อรสนิยม วิทยุและโทรทัศน์ช่วยยกระดับรสนิยมของประชาชนด้วยการนำศิลปะและดนตรีที่มีรสนิยมดีซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในหมู่ของคนชั้นสูงมาสู่ความนิยมของมวลชนโดยทั่วไป ศิลปะต่าง ๆ เหล่านี้รวมไปถึงเรื่องของสถาปัตยกรรม การตกแต่งบ้าน การแต่งกาย กิริยามารยาท ฯลฯ ในขณะเดียวกันได้มีหลักฐานแสดงให้เห็นว่าคนได้หันมาสนใจอ่านสิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาสาระประเภทชีวประวัติ ประวัติศาสตร์ และสังคมศาสตร์มากขึ้น นอกจากนั้นสื่อมวลชนทำให้วัฒนธรรมที่แสดงถึงรสนิยมที่ดีกลายเป็นวัฒนธรรมของมวลชน (Mass Culture)

5. อิทธิพลด้านความบันเทิง ความบันเทิงจะช่วยให้จิตใจของคนพ้นจากปัญหาที่กดดัน บรรเทาความตึงเครียด สร้างขวัญ รวมทั้งมีผลด้านต่าง ๆ ต่อร่างกายและจิตใจของคน สื่อมวลชนมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อความต้องการความบันเทิงของคนซึ่งดูเหมือนกลายเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของชีวิต สื่อมวลชนเสนอความบันเทิงเพื่อทำให้แม่บ้านผ่อนคลายจากการเลี้ยงลูกและงานบ้าน ทำให้พ่อบ้านผ่อนคลายจากความเหน็ดเหนื่อยในการทำงาน ทำให้เด็กหยุดเล่นจากการเล่นที่ต้องออกวิ่งแรงจนแทบไม่ได้พักผ่อน สื่อมวลชนจึงสร้างความสุขและความสบายใจให้แก่ประชาชนโดยผ่านความบันเทิง

6. อิทธิพลต่อความก้าวร้าวรุนแรง ความรุนแรงทางโทรทัศน์เป็นจุดถกเถียงกันมาตั้งแต่ตอนต้นทศวรรษ 1950 นักวิจัยการสื่อสารมวลชนพบว่า ความรุนแรงทางโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความรุนแรงหรือความก้าวร้าวของผู้ชม 4 ประการ

6.1 มีอิทธิพลต่อการเลียนแบบของผู้ชม กล่าวคือผู้ชมเกิดการเรียนรู้จากการสังเกต (Observational Learning) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ประชาชนเรียนรู้ที่จะเลียนแบบบทบาทและพฤติกรรมต่าง ๆ จากโทรทัศน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากพฤติกรรมนั้นเป็นพฤติกรรมที่สนองความพอใจของผู้ชม การเลียนแบบโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อทั้งเด็กและผู้ใหญ่เมื่อได้ดูการฆาตกรรม การกระทำอัตวินิบาตกรรม และการต่อสู้ต่าง ๆ เช่น มวย มวยปล้ำ ฯลฯ

6.2 มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ การวิจัยได้แสดงให้เห็นว่าเด็กซึ่งดูโทรทัศน์มาก ๆ มีแนวโน้มที่จะรับเอาพฤติกรรมที่ก้าวร้าวจากโทรทัศน์มากกว่าเด็กที่ดูโทรทัศน์น้อย

6.3 มีอิทธิพลด้านการกระตุ้นทางกาย (Physiological Arousal) กล่าวคือเมื่อผู้ชมโทรทัศน์ถูกกระตุ้นโดยการสังเกตความรุนแรง ผู้ชมอาจจะหมดความรู้สึกทางอารมณ์เมื่อเวลาผ่านไปนาน ๆ แต่การกระตุ้นนี้จะนำไปสู่การกระทำที่รุนแรงในเวลาต่อมา

6.4 ก่อให้เกิดกระบวนการของการอ้างความถูกต้อง (The Process of Justification) หลาย ๆ คนที่ได้ดูความรุนแรงทางโทรทัศน์อาจจะเข้าร่วมในพฤติกรรมที่รุนแรง หรือมีแนวโน้มที่ชอบความรุนแรงโดยถือเอาการกระทำทางโทรทัศน์เป็นแบบอย่างที่ถูกต้อง

7. อิทธิพลด้านการศึกษา ถ้าเรามองการศึกษาในมุมกว้างว่าการศึกษานั้นรวมถึงข่าวสารต่าง ๆ ที่ทำให้ประชาชนมีความรู้เพิ่มขึ้นแล้ว เราจะเห็นได้ว่าข่าวสารต่าง ๆ นั้นผ่านมาจากสื่อมวลชนต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ไม่เฉพาะแต่รายการข่าวหรือรายการกิจกรรมสาธารณะเท่านั้น แม้แต่ในรายการบันเทิงก็ทำให้คนได้รับข่าวสารและความรู้เช่นกัน

8. อิทธิพลต่อสังคมประภคิต สังคมประภคิต (Socialization) คือการทำให้เหมาะกะกับสังคม ประชาชนต้องเผชิญกับคำถามว่าตนเป็นใคร สถานภาพของตนอยู่ตรงไหนของสังคม และควรจะแสดงพฤติกรรมอย่างไรจึงจะเหมาะสมในสังคม สื่อมวลชนสามารถให้คำตอบเหล่านี้ได้ เช่นเดียวกับครอบครัวและโรงเรียน

นักวิจัยได้ศึกษาพบว่ารายการโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเอกลักษณ์ของบุคคล ภาพของบุคคลทั้งชายและหญิงที่ปรากฏบนจอโทรทัศน์ได้เป็นตัวอย่งลักษณะของผู้ชายและผู้หญิงแก่ผู้ชม

ปัญหาที่สำคัญของอิทธิพลของโทรทัศน์ก็คือการสร้างการเรียนรู้ที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับบทบาทและพฤติกรรมในสังคม เช่นการวิจัยบางชิ้นได้เปิดเผยว่า เด็กได้เรียนรู้ผิด ๆ จากโทรทัศน์ เกี่ยวกับลักษณะที่แท้จริงของคนแก่เมื่อได้ดูรายการเกี่ยวกับเรื่องเพื่อฝัน ไม่เป็นจริง อีก

ปัญหาหนึ่งก็คือ สิ่งที่เราเรียกกันว่า “การหายไป” ของวัยเด็ก (The Disappearance of the Childhood) ซึ่งหมายถึง การกระทำที่เด็กในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะพูด แต่งตัว และแสดงออก คล้ายกับผู้ใหญ่ แทนที่จะทำตามเด็ก ทำให้ความแตกต่างทางบทบาทของเด็กกับผู้ใหญ่ขาดหายไป ความขาดหายไ้เกิดขึ้นเนื่องจากเด็กมีโอกาสเข้าถึงความคิดและข่าวสารซึ่งครั้งหนึ่งเคยถือว่าเป็นเรื่องของผู้ใหญ่โดยอาศัยโทรทัศน์เป็นเครื่องมือ

ในขณะที่เดียวกันโทรทัศน์ก็ได้ก่อให้เกิดความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างเชื้อชาติภายในประเทศการวิจัยเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์บางรายการ เช่นรายการ “Sesame Street” ของสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นรายการที่สะท้อนภาพของเชื้อชาติและความสัมพันธ์ของเชื้อชาติ ได้แสดงให้เห็นว่าเด็กสามารถได้รับทัศนคติที่ดีต่อชนกลุ่มน้อย ส่วนเด็กชนกลุ่มน้อยก็เกิดความเชื่อมั่นและภูมิใจในวัฒนธรรมของตน

9. อิทธิพลต่อประชาชาติ การกระทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในการเสนอข่าวสารและความคิดเห็นแก่ประชาชนโดยการคัดเลือกของนักสื่อสารมวลชนในฐานะของผู้เฝ้าประตู (Gatekeeper) นั้นย่อมมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของบุคคลหรือประชาชาติของประชาชน

ในขณะที่ สมบัติ จันทรวงศ์ (2525, น. 51-52 อ้างถึงใน ศุภฤกษ์ โภธิไพรัตน์, 2547, น. 58) ได้กล่าวถึงเฉพาะอิทธิพลของโทรทัศน์ที่มีต่อผู้ชมว่ามีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับอิทธิพลดังกล่าวหลายชิ้นซึ่งได้ย้าผลสรุปเหมือน ๆ กันถึงอิทธิพลต่อไปนี้ คือ

1. ความรู้สึกชินชาต่อการใช้ความรุนแรงในชีวิตจริง เมื่อดูรายการบันเทิงที่มีเนื้อหาความรุนแรงแล้ว ผู้ชมที่อยู่ในวัยเด็กจะมีความรู้สึกชินชาต่อการใช้ความรุนแรง ทั้งนี้เพราะว่าความรุนแรงที่ปรากฏในจอโทรทัศน์นั้น ส่วนใหญ่แล้วมักจะเป็นความตายที่รวดเร็วและฉับพลัน ปกติแล้วความบันเทิงทางโทรทัศน์จะไม่แสดงให้เห็นความเจ็บปวดก่อนที่จะตายมากนัก ไม่มีการแสดงให้เห็นความยุ่งยากลำบาก ตลอดจนความทุกข์ทรมานอย่างอื่นที่เกิดขึ้นในชีวิตของบุคคล หรือของพี่น้องของคนตาย หรือถ้าหากจะมีก็เป็นการเน้นถึงความคิดที่จะต้องแก้แค้นล้างผลาญชีวิตของผู้รับผิดชอบ เป็นการสร้างความรุนแรงต่อไปอีก

ความตายที่ปรากฏในจอโทรทัศน์จึงไม่ได้เป็น “ความตาย” ที่แท้จริง สำหรับการได้รับความเจ็บปวดที่ไม่ทำให้ถึงตายนั้นก็มักจะถูกทำให้เป็นเรื่องที่ไม่มีความสลักสำคัญอะไรไปดังจะเห็นได้ว่าตัวเอกหรือตัวละครประจำภาพยนตร์ชุดอาจจะถูกยิงหรือถูกแทงหรือถูกตีศีรษะจนสลบ แต่ในเมื่อตัวละครเอกตายไม่ได้ ฉากต่อไปที่ผู้ชมจะได้เห็นก็คือฉากตัวละครผู้ถูกทำร้ายนอนอย่างสบายในโรงพยาบาลหรือฟื้นขึ้นมาเองและหายเป็นปกติได้ในอีกไม่ถึงหนึ่งนาที่ต่อมา

ผลของความเข้าใจผิดอย่างร้ายแรงในเรื่องนี้ประการหนึ่ง ได้แก่การที่ผู้ชมส่วนใหญ่พากันเข้าใจไปว่าการใช้วัตถุหนัก ๆ ดีที่ท้ายทอยของบุคคลอย่างแรงนั้นเพียงแต่จะทำให้คนที่ถูกตี

สิ้นสติไปชั่วขณะโดยที่จะไม่ก่อให้เกิดการบาดเจ็บที่รุนแรงหรือสาหัสแต่อย่างใด แต่รายงานของแพทย์กล่าวว่าในชีวิตจริงแล้วการถูกตีที่ศีรษะด้วยด้ามปืนพกหรือขาเก้าอี้อย่างที่มักจะปรากฏในจอโทรทัศน์นั้นก่อให้เกิดการบาดเจ็บที่สาหัส และแม้เมื่อพยาบาลรักษาจนหายดีแล้ว ก็ยังมีอาการแทรกซ้อนทางประสาทและทางจิตอื่น ๆ อีกด้วย

2. การเพาะนิสัยนิยมความรุนแรง การชมรายการบันเทิงทางโทรทัศน์ที่มีความรุนแรงซ้ำแล้วซ้ำอีกนั้น นอกจากจะส่งผลให้เกิดความรู้สึกไม่ยินดียินร้ายต่อความทารุณ โหดร้ายและการใช้กำลังรุนแรงแล้วยังค่อย ๆ ลดอารมณ์หวั่นไหวต่อความรุนแรงของผู้ชมลงไป และทำให้เกิดความรู้สึกว่าพฤติกรรมที่รุนแรงนั้นเป็นสิ่งปกติและเหมาะสมในบางสถานการณ์ด้วย ในเรื่องนี้ได้มีการศึกษาวิจัยมากมายและบทสรุปที่น่าสนใจจากงานวิจัยมีดังนี้คือ

- เด็กมักเลียนแบบสิ่งที่ตนได้พบเห็นในจอโทรทัศน์มากกว่าที่จะเชื่อฟังคำสอนของบุคคลจริง ๆ

- เด็ก ๆ ที่ได้เห็นความรุนแรงในรายการโทรทัศน์จะเรียนรู้พฤติกรรมดังกล่าวและจดจำได้นานนับเป็นเดือน ๆ หลังจากที่ได้ดูรายการนั้นผ่านไปแล้ว และแม้ว่าจะไม่มีการดูซ้ำอีกเลย

- แม้เด็กจะมีชีวิตครอบครัวที่ดี คือมีพร้อมทั้งพ่อแม่ที่รักลูกและมีแบบอย่างที่ดีของผู้ที่ไม่นิยมความรุนแรงก็ไม่ได้เป็นหลักประกันว่าเด็ก ๆ จะปลอดภัยจากผลความรุนแรงที่ปรากฏในจอโทรทัศน์

- ความรุนแรงที่ปรากฏในจอโทรทัศน์สามารถส่งผลด้านทัศนคติและแบบพฤติกรรมอันยาวนานแก่ผู้ชม และการที่เด็ก ๆ ดูโทรทัศน์มากในวัยเด็กจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับพฤติกรรมที่รุนแรงหลังจากที่เด็กจบการศึกษาชั้นมัธยมไปแล้ว

- เด็ก ๆ มักจะเลียนแบบในการใช้ความรุนแรงที่เพิ่งได้เห็นในจอโทรทัศน์ในการเล่น แม้ว่าจะมีโอกาสเลือกเล่นของเล่นอย่างอื่นที่ไม่ใช่ของเล่นประเภทที่ใช้ความรุนแรง

- การดูภาพยนตร์การ์ตูนที่มีความรุนแรงทางโทรทัศน์เพียงครั้งเดียว จะเพิ่มความรุนแรงในการเล่นของเด็กอย่างทันตาเห็น คือภายในไม่กี่นาทีหลังจากที่ได้ดูรายการจบ

- ความรุนแรงที่แสดงในจอโทรทัศน์อาจทำให้เด็กบางคนมีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าของความรู้สึกเดิมที่มีก่อนจะได้ดูรายการนั้น ๆ

3. การยึดการใช้ความรุนแรงเป็นวิธีแก้ปัญหา ผลกระทบที่สำคัญยิ่งของรายการบันเทิงทางโทรทัศน์ที่มีแต่ความรุนแรงต่อความคิดของเด็ก ๆ อีกประการหนึ่งก็คือ การทำให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าความรุนแรงเป็นวิธีแก้ปัญหาที่ปกติและเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป กล่าวคือเด็ก ๆ จะรู้สึกว่า การใช้กำลังชกต่อย ทบตี ยิง แทง ฟัน กันนั้นเป็นวิธีการที่ได้ผลดีกว่าวิธีอื่น ๆ ซึ่งต้องใช้เวลามากกว่าเช่นการพูดจากันด้วยเหตุผลหรือการพยายามเข้าใจซึ่งกันและกัน

ทั้งนี้ก็เพราะว่าสิ่งที่เด็ก ๆ ได้พบเห็นในรายการบันเทิงทางโทรทัศน์อยู่เป็นประจำคือการใช้ความรุนแรงของทุกฝ่ายทั้งฝ่ายพระเอกและฝ่ายผู้ร้าย และการใช้ความรุนแรงที่ประสบผลสำเร็จย่อมเป็นบทเรียนที่มีประสิทธิภาพยิ่งกว่าบทเรียนอื่นใดทั้งหมด ยิ่งไปกว่านั้นเด็กส่วนมากมักจะดูรายการโทรทัศน์พร้อม ๆ กับพ่อแม่ผู้ปกครอง เพราะฉะนั้นสภาพแวดล้อมที่เป็นปกติภายในบ้านนี่เองที่มีส่วนช่วยให้เด็กมีความรู้สึกเชื่อมั่นมากขึ้นว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นในจอโทรทัศน์นั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือเครื่องรับโทรทัศน์ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของสภาพแวดล้อมปกติที่เด็กเคยชินไปเสียแล้ว และตัวละครในโทรทัศน์ก็คือสมาชิกส่วนหนึ่งของครอบครัว

การขาดเครื่องรับโทรทัศน์ต่างหากที่จะทำให้เด็กรู้สึกว่สภาพแวดล้อมปกติของตนนั้นได้ขาดอะไรบางอย่างไป ผลลัพธ์ก็คือ เด็กที่ดูรายการบันเทิงทางโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาความรุนแรงมากก็จะเชื่อในความชอบธรรมของการใช้กำลังความรุนแรงเพื่อแก้ไขปัญหา และตนเองก็พร้อมที่จะใช้วิธีการดังกล่าวเมื่อประสบเข้ากับปัญหายุ่งยากในชีวิตจริง

จากแนวคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อมวลชน จะเห็นได้ว่า สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อผู้ชมในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งผู้วิจัยสามารถนำมาใช้ในการสนับสนุน และเป็นแนวทางสำหรับการศึกษาว่าเนื้อหาความรุนแรงในละครโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อผู้ชมหรือไม่

ทฤษฎีผลกระทบอันจำกัดของสื่อมวลชน (Limited Effect Theory)

ทฤษฎีผลกระทบอันจำกัดของสื่อมวลชน เป็นทฤษฎีที่อธิบายว่า มนุษย์ไม่ได้เป็นผู้รับสารที่ไร้ความคิดหรือไร้ทางเลือก สื่อมวลชนไม่มีอิทธิพลต่อผู้รับสารโดยตรงหรือมีอิทธิพลต่อผู้รับสารเพียงเล็กน้อย เนื่องจากมีอิทธิพลของตัวแปรแทรกซ้อนหรือตัวกระตุ้นต่าง ๆ ที่ลดอิทธิพลของสื่อมวลชน (กาญจนา แก้วเทพ, 2543, น. 162-163) สื่อมวลชนเป็นเพียงตัวกระตุ้นและสนับสนุนความเชื่อเดิมของบุคคลให้หนักแน่นขึ้น แต่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงความคิดหรือพฤติกรรมของบุคคลได้

ปรมะ สตะเวทิน (2541, น. 181-183) สรุปผลการศึกษาอิทธิพลของสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ที่มีต่อทัศนคติและพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของประชาชน จากแนวความคิดของ Joseph T. Klapper (1963, pp. 65-76) Eleanor E. Maccoby (1963, pp. 166-127) Joseph T. Klapper (1960) Angus Campbell, Phillip E. Converse, Warren E. Miller และ Donald E. Stokes (1960) Wilbur Schramm, Jack Lyle และ Edwin B. Parker (1961) ซึ่งสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. อิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อประชาชนนั้น ไม่ใช่อิทธิพลโดยตรง แต่ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ ความมีใจโน้มเอียงของผู้รับสาร (Predispositions) การเลือกรับสาร (Selective

Process) อิทธิพลของบุคคล (Personal Influence) ลักษณะของธุรกิจด้านสื่อมวลชน (Economic Aspects)

2. สื่อมวลชนมีอิทธิพลในการสนับสนุนทัศนคติ รสนิยม ความมีใจในมเหยียง และแนวโน้มด้านพฤติกรรมของประชาชนให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และพร้อมที่จะสนับสนุนให้บุคคลแสดงออกทางพฤติกรรมเมื่อได้รับแรงจูงใจที่เพียงพอ หรือเมื่อมีโอกาสเหมาะสม เนื่องจากประชาชนมีความคิดเห็น ทัศนคติ และท่าทีดั้งเดิม เป็นปัจจัยในการกำหนดเลือกและสกัดกั้นข่าวสารและความคิดเห็นจากสื่อมวลชนที่แตกต่างไปจากความคิดเห็นของตน

3. สื่อมวลชนมีอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมประชาชน เมื่อบุคคลนั้นมีความโน้มเอียงที่จะเปลี่ยนแปลงอยู่แล้ว และสื่อมวลชนนำเสนอการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับทัศนคติ ความต้องการและพฤติกรรม หรืออาจกล่าวได้ว่าสื่อมวลชนมีหน้าที่ในการเสนอหนทางในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมเท่านั้น

4. สื่อมวลชนมีอิทธิพลที่ก่อให้เกิดการสร้างทัศนคติและค่านิยมใหม่ให้แก่ประชาชนได้ในทันทีทันใด หรือในระยะเวลายาวนาน อิทธิพลแบบนี้เกิดจากการนำเสนอสารที่มีเรื่องราวในแนวเดียวกันซ้ำ ๆ และบ่อย ๆ หรืออาจกล่าวได้ว่าอิทธิพลของสื่อมวลชนเป็นผลกระทบแบบสะสม (Cumulative Impact)

นอกจากนี้ Klapper (1967 อ้างถึงใน ประมว สตะเวทิน, 2541, น. 189) สรุปแนวความคิดของทฤษฎีผลกระทบอันจำกัดของสื่อมวลชนจากผลการวิจัยที่ผ่านมามีดังนี้

1. การสื่อสารไม่ใช่สาเหตุที่จำเป็นหรือเพียงพอเพียงสาเหตุเดียว ที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้บริโภค

2. มีตัวแปรอื่น ๆ ที่จะมีผลส่งเสริมหรือขัดขวางอิทธิพลของการสื่อสารที่มีต่อผู้รับสาร

3. การสื่อสารจะมีอิทธิพลอย่างแท้จริง เมื่อมีการผูกขาดการสื่อสาร และมนุษย์ไม่มีการสื่อสารระหว่างบุคคล

4. ประสิทธิภาพของการสื่อสารขึ้นอยู่กับลักษณะต่าง ๆ ของการสื่อสาร และบรรยากาศของการสื่อสารในแต่ละสังคม

ทฤษฎีการเสริมย้ำ (Reinforcement Theory)

ทฤษฎีการเสริมย้ำเป็นทฤษฎีที่อธิบายถึง อิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีอยู่จำกัด สื่อมวลชนเป็นเพียงแรงเสริมย้ำพฤติกรรมเดิมที่ผู้รับมีอยู่แล้ว และเป็นเพียงตัวกระตุ้นและสนับสนุนความเชื่อเดิมของบุคคลให้หนักแน่นขึ้น แต่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงความคิดหรือพฤติกรรมของบุคคลได้

สื่อมวลชนมีอิทธิพลในการเสริมย้ำปัจเจกบุคคลในด้านความคิด (Cognitive Learning) ด้านความรู้สึก (Affective Response) ด้านการกระทำ (Conative Effect) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. อิทธิพลของสื่อมวลชนในการเสริมย้ำด้านความคิดของปัจเจกบุคคล (Cognitive Learning) เป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นในขั้นเริ่มแรก

2. อิทธิพลของสื่อมวลชนในการเสริมย้ำด้านความรู้สึก (Affective Response) เป็นผลกระทบที่มีต่อความชอบ ไม่ชอบ ความคิดเห็น ทศนคติ

3. อิทธิพลของสื่อมวลชนในการเสริมย้ำด้านการกระทำ (Conative Effect) เมื่อปัจเจกบุคคลเปิดรับสารแล้วเกิดความชอบ หรือสอดคล้องกับความคิด ทศนคติเดิมที่มีอยู่ ปัจเจกบุคคลมีแนวโน้มที่จะแสดงหรือสมัครใจแสดงพฤติกรรมตามที่สิ่งเร้าหรือเนื้อหาสารนำเสนอ สื่อมวลชนจะมีอิทธิพลในการเสริมย้ำความคิด ความเชื่อ ทศนคติ และพฤติกรรม รวมถึงกระตุ้นปลูกฝังความก้าวหน้าทางกายภาพและอารมณ์ของปัจเจกบุคคลมากเพียงใด ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยของผู้รับสาร หมายถึง ลักษณะเฉพาะของปัจเจกบุคคลในด้านต่าง ๆ

1.1 อุปนิสัยและกระบวนการเลือกสรรของผู้รับสาร (Selectivity Process) ผู้รับสารจะมีทัศนคติและบรรทัดฐานเดิม ผู้รับสารที่มีทัศนคติและบรรทัดฐานในการยอมรับหรือมีแนวโน้มไปในทางใช้ความรุนแรงจะเลือกรับรู้หรือเลือกเปิดรับเนื้อหาที่มีความรุนแรง ส่วนผู้รับสารที่มีทัศนคติและบรรทัดฐานในการต่อต้านความรุนแรงจะไม่เลือกเปิดรับเนื้อหาที่มีความรุนแรง นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับความมั่นคงทางบุคลิกภาพและสังคม โดยกลุ่มผู้รับสารที่ขาดกลุ่มอ้างอิงหรือมีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีต่อสมาชิกในสังคมจะได้รับอิทธิพลจากการรับชมความรุนแรงที่นำเสนอทางสื่อมวลชนได้มากกว่า

1.2 กลุ่มและบรรทัดฐานของกลุ่มซึ่งผู้รับสารเป็นสมาชิกอยู่ เป็นทั้งปัจจัยที่ต่อต้านการเปลี่ยนแปลง และแรงเสริมย้ำให้กับสมาชิกของกลุ่มด้วย ขึ้นอยู่กับความคิดเห็นหรือพฤติกรรมที่เปลี่ยนนั้นจะขัดกับบรรทัดฐานของกลุ่มหรือไม่

1.3 สภาพทางจิตของเด็กหรือผู้รับสาร เด็กที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มใดเลย หรือมีอาการทางประสาทจะมีความพึงพอใจกับสื่อที่นำเสนอความรุนแรงในด้านการหลีกเลี่ยงความเป็นจริงเพื่ออยู่ในโลกแห่งความฝัน (Escapist) ในขณะที่เด็กปกติมีความพึงพอใจต่อสื่อที่นำเสนอเนื้อหาความรุนแรงน้อยกว่า

1.4 สภาพอารมณ์ของปัจเจกบุคคล ปัจเจกบุคคลที่มีความรู้สึกผิดหวัง ความคับข้องใจ (Frustration) ในเวลาที่บุคคลเปิดรับต่อสิ่งเร้าที่ก้าวร้าว จะมีการตอบสนองในด้านความรู้สึก ทศนคติ และพฤติกรรมที่ก้าวร้าวรุนแรงมากกว่าปัจเจกบุคคลที่มีอารมณ์ ความรู้สึกปกติ

2. ปัจจัยด้านสิ่งเร้าหรือลักษณะของสื่อมวลชน หมายถึง คุณลักษณะเฉพาะของสื่อเนื้อหาสารที่นำเสนอความรุนแรง ได้แก่

2.1 ลักษณะของสื่อมวลชน ในประเทศที่มีการสื่อสารเสรี สื่อมวลชนจะมีอิทธิพลต่อกลุ่มชนจำนวนมาก

2.2 ลักษณะของเนื้อหา หมายถึง วิธีการนำเสนอ ปริมาณความก้าวร้าวรุนแรงที่นำเสนอทางสื่อมวลชน และความเหมือนกันของสถานการณ์ที่นำเสนอในสื่อมวลชนกับชีวิตจริงของปัจเจกบุคคล จะมีอิทธิพลในการเสริมย้ำหรือยับยั้งอิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อความคิด ความเชื่อ และทัศนคติเดิมของปัจเจกบุคคล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.2.1 วิธีการนำเสนอ หมายถึง วิธีการในการนำเสนอเนื้อหาสาร หรือวิธีการในการสื่อสาร สื่อแต่ละประเภทมีการนำเสนอแตกต่างกัน สื่อหนังสือพิมพ์มีวิธีการนำเสนอทางภาพและตัวอักษร ส่วนสื่อภาพยนตร์มีวิธีการนำเสนอทางภาพเคลื่อนไหวและเสียง ความแตกต่างทางวิธีการนำเสนอจะมีอิทธิพลในการดึงดูดความสนใจของปัจเจกบุคคลแตกต่างกัน ทำให้มีปฏิกริยาหรือการตอบสนองแตกต่างกัน

2.2.2 ปริบทของความก้าวร้าวรุนแรงที่นำเสนอทางสื่อมวลชน วิธีการที่ความรุนแรงนั้นปรากฏคือ ถ้าวิธีการรุนแรงนั้นเป็นไปเพื่อรักษาความยุติธรรม ผู้รับสารจะยอมรับวิธีการใช้ความรุนแรง และนำวิธีการที่ใช้ความรุนแรง ที่ได้รับชมจากสื่อมวลชนมาใช้เป็นพฤติกรรมของตน

2.2.3 ความคล้ายคลึงของสถานการณ์ที่เปิดรับจากสื่อมวลชนกับสถานการณ์ความเป็นจริงที่ผู้รับต้องการเอาชนะ เช่น เด็กผู้หญิงที่ถูกแม่เลี้ยงใจร้ายกระทำทารุณ หากเด็กผู้หญิงนั้นไปชมภาพยนตร์ที่แสดงถึงการตามล้างแค้นแม่เลี้ยงที่ใจร้าย เด็กผู้หญิงคนนั้นจะนำเอาวิธีการจากภาพยนตร์ไปใช้ เพราะเห็นว่าเนื้อหาภาพยนตร์ใกล้เคียงหรือเหมือนกับชีวิตจริงของตน

อย่างไรก็ตาม ในความก้าวร้าวรุนแรงของบุคคลนั้น อาจจะมีวิธีการที่ทำให้การตอบสนองด้วยความก้าวร้าวลดลงได้ก็คือ การยับยั้ง (Inhibition) ซึ่งเป็นภาวะที่ผู้ดูมองเห็นภาพความเจ็บปวดทุกข์ทรมานของผู้เคราะห์ร้ายที่ได้รับ จะสามารถช่วยทำให้เขารู้สึกเห็นใจ สงสาร และช่วยยับยั้งการกระทำรุนแรงของเขาได้ ดังนั้น ในการเสนอภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาความรุนแรงนั้น ถ้าผู้สร้างแสดงให้เห็นถึงผลของความรุนแรงที่มีความเจ็บปวดทรมานก็จะทำให้ผู้ดูเกิดความรู้สึกยับยั้งไม่ให้นำไปสู่ความก้าวร้าวได้ ส่วนการยับยั้งจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของบุคคลในเรื่องความเจ็บปวด และผลอันเนื่องมาจากความรุนแรงก่อนที่จะมาเปิดรับสารที่มีเนื้อหาความรุนแรงจากสื่อมวลชน

2.3 ช่องทางการสื่อสาร การกระจายข่าวสารโดยบุคคล หรือผู้นำความคิดเห็นจะมีอิทธิพลในการเสริมย้ำความคิด ความเชื่อ และทัศนคติเดิมของปัจเจกบุคคลมากกว่าสื่อมวลชน

2.4 สถานการณ์ในการเปิดรับ สถานการณ์ในการเปิดรับสื่อมีอิทธิพลต่อความสนใจ ความต้องการ ทำให้ปัจเจกบุคคลมีปฏิริยาการตอบสนองแตกต่างกัน เช่น การรับชมภาพยนตร์กับเพื่อนเมื่อเทียบกับการรับชมภาพยนตร์ที่บ้านคนเดียว เยาวชนจะมีความสนใจ และมีปฏิริยาการตอบสนองต่อเนื้อหาสารแตกต่างกัน

3. ปัจจัยด้านความเข้าใจ เป็นแนวความคิดที่ Zillmann นำเสนอ โดยกล่าวว่าความเข้าใจ จากการเปิดรับสื่อมวลชนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลในการกระตุ้นความก้าวร้าวของปัจเจกบุคคลให้มากขึ้นได้ ถ้าปัจเจกบุคคลเปิดรับสื่อที่ทำให้เกิดความเข้าใจมากเท่าไรจะยิ่งทำให้ปัจเจกบุคคลมีความก้าวร้าวมากขึ้นเท่านั้น โดยเรื่องเกี่ยวกับกามารมณ์ทำให้ปัจเจกบุคคลเกิดความเข้าใจมากที่สุด ทำให้ปัจเจกบุคคลเกิดความก้าวร้าวมากที่สุด รองลงมาคือ เรื่องเกี่ยวกับความก้าวร้าว

ทฤษฎีการลดหรือทดแทนความก้าวร้าว (Catharsis Theory)

Aristotle นักปราชญ์ชาวกรีกโบราณเป็นผู้เสนอแนวความคิดการลดหรือทดแทนความก้าวร้าว (Catharsis Theory) โดยมีสมมติฐานว่าการรับชมละครที่มีเนื้อหาประเภทโศกนาฏกรรมจะช่วยขจัด ขำระล้างความรู้สึกหวาดกลัว โศกเศร้าทุกข์ทน ผิดหวัง และอารมณ์ในทางลบของผู้รับชมให้หมดไป

ทฤษฎีการลดหรือทดแทนความก้าวร้าว (Catharsis Theory) หรือบางครั้งเรียกว่าการทดแทน (Sublimation) เป็นทฤษฎีที่มีสมมติฐานเชื่อว่า ตามปกติมนุษย์มีประสบการณ์ที่ต้องเผชิญกับความเครียด หรือเกิดอารมณ์หงุดหงิดซึ่งทำให้มนุษย์แสดงความก้าวร้าวรุนแรงได้ การเปิดรับเนื้อหาที่มีความรุนแรงจากสื่อมวลชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโทรทัศน์จะลดพฤติกรรมรุนแรงของบุคคลลงได้ เพราะการรับชมภาพความรุนแรงนั้นสามารถตัดทอนหรือสร้างคามพึงพอใจให้กับแรงขับความก้าวร้าวของมนุษย์ จะช่วยลดความรู้สึกมุ่งร้าย เป็นศัตรูหรือความคับข้องใจที่เกิดจากความผิดหวังของบุคคลนั้น (Hostility or Frustration)

ในยุคของการศึกษาถึงอิทธิพลของสื่อมวลชน นักวิชาการชื่อ Seymour Feshbach ได้นำแนวความคิดการลดหรือทดแทนความก้าวร้าวมาเป็นแนวทางในการศึกษา ผลการศึกษาพบว่าการรับชมความรุนแรงทางสื่อมวลชนช่วยลดความก้าวร้าวของปัจเจกบุคคลได้ โดยอธิบายว่า การรับชมภาพความก้าวร้าวรุนแรงทางโทรทัศน์ สามารถขจัดอารมณ์และความรู้สึกในทางลบ ความคับข้องใจที่มีอยู่ในขณะนั้นได้ โดยผู้ที่รับชมภาพความก้าวร้าวทางสื่อมวลชนที่มีสภาวะทาง

อารมณ์ในทางลบจะจินตนาการถึงการแสดงความก้าวร้าวออกมาทางความคิด เมื่อบุคคลแสดงความก้าวร้าวออกมาทางความคิดแล้วจะช่วยลดความต้องการที่จะแสดงความก้าวร้าวออกมาในชีวิตจริง

ผลการวิจัยของ Feshbach และ Singer (1971 อ้างถึงใน พีระ จิระโสภณ, 2529, น. 670) พบว่า ผลกระทบการลดหรือทดแทนความก้าวร้าวจะเกิดกับชนชั้นต่ำมากกว่าชนชั้นกลาง เพราะกระบวนการสังคมประกิต (Socialization) ในครอบครัวของเด็กชนชั้นกลางจะสอนให้เด็กพร้อมที่จะควบคุมแรงกระตุ้นจากการรับชมภาพความรุนแรง ในขณะที่ครอบครัวของเด็กชนชั้นต่ำจะมีกระบวนการสังคมประกิตที่ไม่อาจทำให้เด็กมีพัฒนาการภายในจิตใจสำหรับการควบคุมความก้าวร้าวได้

ดังนั้นการควบคุมความก้าวร้าวจึงต้องมาจากปัจจัยภายนอก คือ การรับชมรายการโทรทัศน์ที่มีความรุนแรง แต่อย่างไรก็ตาม จากข้อสรุปของ Feshbach นักสังคมศาสตร์มีข้อโต้แย้งว่า ผู้รับชมรายการโทรทัศน์ที่รุนแรง เรียนรู้ว่าการแสดงความก้าวร้าวรุนแรงไม่ใช่พฤติกรรมที่เหมาะสม เพราะทำให้ผู้อื่นได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน การรับชมภาพความก้าวร้าวรุนแรงอาจไม่ใช่การชำระล้างหรือทดแทนความก้าวร้าวที่มีอยู่ในตัวบุคคลได้ แต่อาจเป็นไปได้ว่าการรับชมภาพความก้าวร้าวที่แสดงให้เห็นถึงความเจ็บปวดทุกข์ทรมานของผู้อื่นไปยับยั้งความก้าวร้าวของผู้รับชมเอาไว้

จากทฤษฎีผลกระทบอันจำกัดของสื่อมวลชน (Limited Effect Theory) ทฤษฎีการเสริมย้ำ (Reinforcement Theory) และทฤษฎีการลดหรือทดแทนความก้าวร้าว (Catharsis Theory) ผู้ศึกษานำมาเป็นแนวทางในการอธิบายการศึกษาครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

การนำเสนอความรุนแรงทางสื่อมวลชน ไม่ได้มีอิทธิพลต่อเยาวชนโดยตรง แต่สื่อมวลชนที่นำเสนอความรุนแรงมีอิทธิพลในการเสริมย้ำ (Reinforcement) หรือลดหรือทดแทนความก้าวร้าว (Catharsis) หรือยับยั้งความก้าวร้าว (Inhibition) ของเยาวชน หรืออาจกล่าวได้ว่า การนำเสนอความรุนแรงในสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการตอบสนองทางด้านการจดจำ การแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงและทัศนคติที่มีต่อความรุนแรงมากขึ้นอยู่เพียงใด ขึ้นอยู่กับ

1. สังคมและสิ่งแวดล้อมของเยาวชน ซึ่งมีอิทธิพลในการขัดเกลาทางสังคม กำหนดและสร้างบุคลิกภาพและสภาพทางจิตวิทยาของเยาวชนที่มีต่อความรุนแรง ได้แก่

1.1 ลักษณะพื้นฐานทางสังคม ได้แก่ อายุ เพศ รายได้ การศึกษา ศาสนา ภูมิถิ่นกำเนิด เชื้อชาติของเยาวชน เยาวชนที่มีพื้นฐานทางด้านสังคมคล้ายคลึงกันหรืออยู่ในกลุ่มเดียวกัน จะมีการตอบสนองต่อความรุนแรงที่นำเสนอในสื่อคล้ายคลึงกันหรือใกล้เคียงกัน

1.2 ลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมของเยาวชน เยาวชนที่มีครอบครัว วัฒนธรรมสภาพแวดล้อม และกลุ่มเพื่อนที่แตกต่างกัน เยาวชนจึงได้รับอิทธิพลในการขัดเกลาทางสังคมด้านทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยมที่มีต่อความรุนแรงแตกต่างกัน ทำให้เยาวชนที่มีลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมแตกต่างกันมีการตอบสนองและมีปฏิกิริยาต่อความรุนแรงแตกต่างกัน

1.3 บรรทัดฐานทางสังคมที่เยาวชนยึดถือ เยาวชนมีความสนใจ ทัศนคติ ความคิดเห็น ค่านิยม และความพึงพอใจที่มีต่อความรุนแรงที่นำเสนอทางสื่อมวลชนแตกต่างกัน บรรทัดฐานที่เยาวชนยึดถือจึงมีอิทธิพลในการยับยั้งหรือเสริมย้ำการนำเสนอความรุนแรงทางสื่อมวลชน

2. ปัจจัยลักษณะเฉพาะของเยาวชน คือ ลักษณะเฉพาะทางด้านบุคลิกภาพและสภาพทางจิตวิทยาของเยาวชน ประกอบด้วย

2.1 บุคลิกภาพและสภาพทางจิตวิทยาของเยาวชน เยาวชนมีความคิดเห็น ทัศนคติ ค่านิยม ความพึงพอใจ และความมีใจโน้มเอียง (Predisposition) ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมที่อบรมขัดเกลาให้มีความรู้สึก ทัศนคติ ค่านิยมต่อความรุนแรงแตกต่างกัน เยาวชนจึงมีการตอบสนองหรือมีปฏิกิริยาต่อความรุนแรงที่นำเสนอทางสื่อมวลชนแตกต่างกัน

2.2 โครงสร้างทางความคิด เยาวชนมีแนวโน้มที่จะมีการตอบสนองในด้านความเข้าใจ ความพึงพอใจ ความรู้สึกที่มีต่อความรุนแรงในสื่อมวลชน การจดจำการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง และทัศนคติที่มีต่อความรุนแรงที่นำเสนอในสื่อมวลชนแตกต่างกันไป โดยเยาวชนที่มีแนวโน้มซาซึนต่อความรุนแรงที่นำเสนอทางสื่อมวลชนจะมีอิทธิพลต่อความสามารถในการจดจำพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง และทัศนคติที่มีต่อความรุนแรงที่นำเสนอในสื่อมวลชน โดยเยาวชนที่มีแนวโน้มอ่อนไหวหรือปฏิเสธความรุนแรงจะจดจำการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวได้น้อย และมีทัศนคติในการปฏิเสธความรุนแรงมากยิ่งขึ้น เนื่องจากเยาวชนต้องการรักษาความสมดุลทางความคิด หรือพยายามลดความไม่สบายใจ เมื่อเปิดรับสื่อที่สอดคล้องและไม่สอดคล้องกับความคิดที่มีอยู่แล้วของเยาวชน

ทฤษฎีการปลูกฝัง

ทฤษฎีการปลูกฝัง (Cultivation Theory) เป็นการวิเคราะห์ผลในการสร้างวัฒนธรรมด้านความคิด ความจริง และนำไปสู่พฤติกรรมการศึกษาตามแนวทฤษฎีปลูกฝังนี้ แม้ว่าจะพิจารณาในระดับมหภาค แต่ก็พิจารณาจากระดับจุลภาคควบคู่กันไปด้วย คือศึกษาข้อมูลเนื้อหาต่าง ๆ ของสื่อ เพื่อสรุปถึงภาวะของสังคมที่ได้รับอิทธิพลจากการปลูกฝังโดยเนื้อหาของสื่อมวลชนเหล่านั้น

เกิร์บเนอร์ และคณะ (Gerbner, et al., 1980 อ้างถึงใน พีระ จิโรโสภณ, 2548, น. 209) พัฒนาทฤษฎีการปลูกฝังโดยมีสมมติฐานว่า ชาวสารในสื่อมวลชน โดยเฉพาะในโทรทัศน์ได้ปลูกฝังขึ้นแต่งความคิดของผู้รับสารเกี่ยวกับโลกที่แท้จริง โทรทัศน์ในสังคมสมัยใหม่มีอิทธิพลแพร่กระจายเข้าไปสู่ทุกประตูบ้าน ทั้งบนตึกระฟ้าหรือในสลัม เนื้อหาโทรทัศน์มักจะเกี่ยวข้องกับ ความรุนแรง อาชญากรรม ความขัดแย้ง เรื่องราวทางเพศ ฯลฯ จนทำให้ผู้ชมมีความรู้สึกที่โลกนี้เต็มไปด้วยความรุนแรง ความขัดแย้ง ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เต็มไปด้วยการด้นรนต่อสู้ นอกจากนี้เนื้อหาในโทรทัศน์ก็มักจะแสดงให้เห็นว่าตัวละครเอกในเรื่องจะสามารถมีอำนาจหรือมีชัยชนะเหนือผู้อื่นได้ก็โดยวิธีการใช้กำลังหรือความรุนแรงเท่านั้น ผู้ชมโทรทัศน์ถูกปลูกฝังให้มีความรู้สึกที่โลกที่เป็นอยู่ในโทรทัศน์คือโลกที่แท้จริงที่เขาต้องเผชิญ

เกิร์บเนอร์ (Gerbner, 1972 อ้างถึงใน พีระ จิโรโสภณ, 2548, น. 212-213) สนใจศึกษาปรากฏการณ์ของความรุนแรงในสังคมอเมริกันที่เชื่อกันว่าเกิดจากการเปิดรับเนื้อหาความรุนแรงในโทรทัศน์ที่นำเสนอเกินความเป็นจริง เกิร์บเนอร์ และคณะ ได้ศึกษาการรับรู้ของประชาชนต่อภัยอาชญากรรมในสังคมอเมริกัน โดยเปรียบเทียบว่าผู้ที่เปิดรับโทรทัศน์มากจะรับรู้ต่อปริมาณของภัยอาชญากรรมมากเหมือนที่นำเสนอในโทรทัศน์หรือไม่ และผู้ที่เปิดรับโทรทัศน์น้อยจะรับรู้ต่อปริมาณของภัยอาชญากรรมน้อยกว่าหรือไม่ (ผู้ดูโทรทัศน์น้อยน่าจะรับรู้ภัยอาชญากรรมตรงตามสถิติของหน่วยงานราชการมากกว่า เนื่องจากโทรทัศน์มักนำเสนอภัยอาชญากรรมอย่างโดดเด่นเข้มข้นจนดูมากเกินความเป็นจริง) ซึ่งจากการศึกษาก็พบว่าเป็นไปตามสมมติฐาน จึงสรุปได้ว่าโทรทัศน์ “ปลูกฝัง” สร้างมุมมองหรือทัศนคติต่อโลกรอบตัวเราที่เบี่ยงเบนผิดเพี้ยน และเกินความเป็นจริงทางสังคม จนกลายเป็นพื้นฐานในการวินิจฉัยของเราที่คลาดเคลื่อนต่อสิ่งแวดล้อมที่เป็นจริงรอบ ๆ ตัว

การศึกษาอิทธิพลในการปลูกฝังความคิดใหม่ในภาพของคนอเมริกัน ในช่วงแรกให้น้ำหนักกับความรู้สึกต่อความมั่นคงปลอดภัยในสังคมแวดล้อม โดยชี้ว่า โทรทัศน์เป็นต้นตอแพร่อาการของโรค “Mean World Syndrome” หรืออาการที่รู้สึกต่อโลกแวดล้อมว่า เลวร้าย น่ากลัว ไม่

ปลอดภัย ผู้ที่เปิดรับโทรทัศน์มากมักมีความรู้สึกไม่ปลอดภัยจากอาชญากรรม และความรุนแรงรอบ ๆ ตัว ต่อมาการศึกษาได้ขยายวงกว้างไปถึงเรื่องบทบาททางเพศ ชีวิตสมรส สุขภาพ ความงาม จนถึงเรื่องการเมืองและศาสนา ผลการศึกษาวิจัยที่ออกมาสอดคล้องตามสมมติฐานนำไปสู่การชี้แนะให้เห็นถึงปรากฏการณ์ 3 Bs ของเกิร์บเนอร์ คือ

1. Blurring คือ สร้างความเลือนลางต่อแบบแผนการมองโลกแบบดั้งเดิมที่เคยมีมา
2. Blending ผสมผสานความจริงที่โทรทัศน์นำเสนอเข้าสู่กระแสหลักทางวัฒนธรรม
3. Bending โน้มนำผู้ชมให้มองโลกตามกระแสหลักที่สร้างขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับ

โทรทัศน์เองและผู้โฆษณาสินค้า

การปลูกฝังความคิดให้กับผู้ชมผ่านโทรทัศน์นี้เกิดขึ้นในระยะยาวในลักษณะสั่งสมผ่าน 2 แนวทางหลัก ๆ คือ

1. Mainstreaming คือสร้างกระแสวัฒนธรรมความคิดในทางใดทางหนึ่งที่โดดเด่นเหนือกว่าทางอื่นอย่างสม่ำเสมอ กลายเป็นกระแสหลัก จนผู้ชมซึมซับและรู้สึกโน้มเอียงคล้อยตามความจริงทางสังคมที่โทรทัศน์นำเสนอ แม้ว่าความจริงนั้นไม่ใช่ความจริงตามภววิสัยก็ตาม

2. Resonance คือ สร้างความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่ปรากฏในโทรทัศน์กับในชีวิตจริง ซึ่งจะกลายเป็นแรงเสริมของการปลูกฝัง แม้ว่าประสบการณ์ในชีวิตจริงนั้นเป็นเพียงส่วนเลี้ยวของความเป็นจริงก็ตาม เช่น การเห็นภาพของตำรวจไรต์ไถในสื่อประกอบกับเคยโดนด้วยตัวเองมาแล้ว ก็จะเพิ่มการปลูกฝังทัศนคติการมองโลกต่อตำรวจไปในทางลบง่ายขึ้นเป็นทวีคูณ

จากทฤษฎีการปลูกฝัง จะเห็นได้ว่า สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อผู้ชมแบบสั่งสม ค่อยเป็นค่อยไปโดยต้องใช้เวลาในการอบรมบ่มเพาะ ซึ่งผู้วิจัยสามารถนำมาเป็นแนวทางในการอธิบายการศึกษาครั้งนี้ได้ว่าเนื้อหาความรุนแรงมีผลต่อการปลูกฝังความคิดของผู้ชมละครโทรทัศน์หรือไม่

ทฤษฎีว่าด้วยการตีความสาร

ทฤษฎีว่าด้วยการตีความสาร (Theory of Message Interpreting) ของ ชาลส์ ออสกู๊ด (Charles Osgood อ้างถึงใน บุชบา สุธีธร, 2548, น. 385) ออสกู๊ดเป็นนักจิตวิทยาที่ให้ความสนใจกับกระบวนการเรียนรู้ความหมายและกระบวนการที่เชื่อมโยงไปยังการคิดและพฤติกรรมของบุคคล โดยอธิบายว่า การพิจารณาความหมายของสิ่งใด ๆ ก็ตาม ภายในตัวของมันเองนั้น สามารถแบ่งได้เป็นสองส่วนคือ ส่วนที่เป็นการตอบสนองและส่วนที่เป็นสิ่งเร้า ซึ่งมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ภายภาพของสิ่งเร้า (Physical Stimulus) ทำให้เกิดการตอบสนองภายใน (Internal Response) และการตอบสนองภายในจะกลายเป็นสิ่งเร้าภายใน (Internal Stimulus) ซึ่งจะส่งผลให้เกิด

พฤติกรรมตอบสนองอีกทอดหนึ่ง (Outward Response) ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในกระบวนการดังกล่าว เช่น เมื่อคนเห็นสุนัข จะเกิดการตอบสนองภายในขึ้น ในที่นี้คือความกลัว ความกลัวดังกล่าวอาจมีสาเหตุที่สืบเนื่องมาจากประสบการณ์ตรงหรือประสบการณ์อ้อมในอดีตของตนเองเกี่ยวกับสุนัขก็ได้ เช่น การที่เคยถูกสุนัขกัด หรือการได้ยินได้ฟังข่าวเกี่ยวกับสุนัขที่รุมกัดเด็ก ความหมายของคำว่าสุนัขที่เกิดขึ้นในขั้นนี้จึงเปรียบเสมือนตัวแทนของความคิดที่เกิดขึ้นภายในกระบวนการภายในใจของคน ๆ นั้น จากการประมวลผลความหมายของคำว่าสุนัขที่เกิดขึ้นภายในแต่ละคน จึงกลายเป็นสิ่งเร้าภายในใจที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมตอบสนองคือการวิ่งหนี ในทางกลับกัน สำหรับคนบางคน การตอบสนองภายในอาจเป็นความรู้สึกเอ็นดู อยากเข้าไปอุ้ม ความหมายของสุนัขในความคิดของคน ๆ นี้อ้อมเกิดจากประสบการณ์ที่มีต่อสุนัขที่แตกต่างจากคนแรกแน่นอน และพฤติกรรมตอบสนองที่เกิดขึ้นก็ย่อมแตกต่างออกไปด้วยเช่นกัน กล่าวคือ อาจเป็นการเข้าไปอุ้ม หรือเล่นด้วยกับสุนัข เป็นต้น

ในทัศนะของออสกู๊ด (Osgood) แล้ว ความหมายหรือตัวแทนของความคิดที่เกิดขึ้นภายในนี้ มีทั้งด้านบวกและด้านลบ อีกทั้งสามารถวัดระดับความแตกต่างกันได้อีกด้วย ออสกู๊ดได้พัฒนาวิธีการวัดความแตกต่างกันของความหมายด้วยมาตรวัดที่เรียกว่า Semantic Differential อันประกอบด้วยชุดของคำคุณศัพท์ตรงข้ามกันที่สามารถแสดงระดับการแสดงออกของแต่ละคนที่มีต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ คำคุณศัพท์ดังกล่าวมีความแตกต่างกันใน 7 ระดับ เช่น ระดับจากดีไปจนถึงเลว เป็นต้น จากการศึกษาทดสอบด้วยมาตรวัดแบบ Semantic Differential ของออสกู๊ดกับสิ่งเร้าต่าง ๆ จำนวนมาก และใช้เทคนิคการวิเคราะห์ปัจจัยเพื่อค้นหากลุ่มปัจจัยที่คล้ายกันไว้ด้วยกันเป็นประเภทต่าง ๆ ก็พบว่า มิติพื้นฐานหรือมิติหลักที่แต่ละคนใช้ในการตีความให้ความหมายกับสิ่งเร้าต่าง ๆ นั้น ประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่ มิติการประเมิน (Evaluate) เช่น การประเมินในเรื่องดี เลว มิติในเรื่องกิจกรรม (Activity) เช่น เคลื่อนไหว/คล่องแคล่ว หรือไม่เคลื่อนไหว/เชื่องช้า และมิติด้านขีดความสามารถ (Potency) เช่น แข็งแรงหรืออ่อนแอ เป็นต้น ดังนั้น ความหมายของสารทุกประเภทขึ้นอยู่กับ การตอบสนองของแต่ละบุคคลในมิติทั้ง 3 เสมอ

จากทฤษฎีว่าด้วยการตีความสาร จะเห็นได้ว่า การตีความสารขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของผู้รับสารเอง ซึ่งผู้วิจัยสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ผลิตกรรมการเซ็นเซอร์ และผู้ชมละครโทรทัศน์ว่ามีเหตุปัจจัย หรือตัวแปรใดในการตีความที่แสดงให้เห็นถึงความคิดที่สอดคล้อง หรือแตกต่างกัน

แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมสื่อมวลชน

เนื่องจากปัจจุบันผู้ผลิตมีมากขึ้น และจุดมุ่งหมายของการผลิตไม่ได้เป็นไปตามหลักหน้าที่ของสื่อมวลชน คือการนำเสนอเรื่องของข่าวสาร ความรู้และ ความบันเทิงเท่านั้น แต่ยังมีการแฝงไว้ในเรื่องของการค้า ทำศนคติที่อาจเป็นอันตรายต่อสังคมได้ เช่น เรื่องของความรุนแรง ใโปเปลือย ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการควบคุมเนื้อหาให้มีความเหมาะสม เพราะการปฏิบัติหน้าที่หรือบทบาทของสื่อมวลชนบางครั้งอาจเกินเลยขอบเขตหน้าที่ที่พึงมี พึ่งเป็น ส่งผลให้ละเมิดต่อผู้อื่นหรือสถาบันอื่น แต่หากควบคุมมากก็ย่อมเป็นการจำกัดเสรีภาพของสื่อมวลชน

อย่างไรก็ดี แนวคิดของการควบคุมสื่อมวลชนอาจมีได้ หากไม่ขัดต่อเสรีภาพในการแสวงหาข่าวสาร หรือการใช้สิทธิในขอบเขต ตามหน้าที่ ๆ จะเข้าถึงข่าวสารหรือข้อมูลทางราชการ นับว่าเป็นการเกื้อกูล หรือส่งเสริมหลักการของสื่อมวลชนที่สากลทั่วไปยอมรับได้

บทบาทของสื่อมวลชน จำเป็นต้องมีกลไกของสังคมเข้ามากำกับ ดังที่ วิลเบอร์ ชแรมม์ (1966, p. 252 อ้างถึงใน ชัยยุทธ อภินันท์ธรรม, 2545, น. 10) นักทฤษฎีสื่อมวลชนกล่าวถึงกลไกที่สังคมอาจนำมาใช้เพื่อสนับสนุนและเตือนสื่อมวลชนให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีความรับผิดชอบได้แก่

1. กลไกรัฐบาลและกฎหมาย ระเบียบต่าง ๆ ที่รัฐบาลออกมาเพื่อควบคุมสื่อมวลชน
2. กลไกสื่อมวลชนเอง ซึ่งอาจประกอบด้วยสื่อมวลชนที่ทำงานสื่อมวลชน สมาคมหรือองค์กรต่าง ๆ ของสื่อมวลชน
3. กลไกสาธารณชนหรือองค์กร ซึ่งสมาคมสาธารณะจัดตั้งขึ้นมา ทั้งนี้ รัฐบาลจะลดภาระดูแล หากระบบการสื่อสารดี มีความรับผิดชอบสูงของสื่อ และชแรมม์เห็นว่า การควบคุมตนเองของสื่อมวลชน เป็นดีที่สุด กล่าวคือ มีความรับผิดชอบตนเอง ทำหน้าที่อย่างเหมาะสมในฐานะที่เป็นกลไกหนึ่งในงานการสื่อสาร

สุรพงษ์ ไสธนะเสถียร (อ้างถึงใน ชัยยุทธ อภินันท์ธรรม, 2545, น. 10) ได้แบ่งมาตรการควบคุมสื่อมวลชนเป็น 4 มาตรการ ดังนี้

1. มาตรการควบคุมตนเอง (Self Control) เป็นจิตสำนึกและความตระหนักในวงการสื่อมวลชนเองถึงบทบาทหน้าที่ ๆ เหมาะสมของสื่อมวลชนต่อสังคมโดยส่วนรวม ประกอบด้วย
 - 1.1 จรรยาบรรณของสื่อมวลชน เป็นจริยธรรมของนักวารสารศาสตร์หรือนักนิเทศศาสตร์ หรือนักการสื่อสารพึงปฏิบัติในฐานะเป็นผู้ประกอบอาชีพ เช่น จรรยาบรรณของสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย เป็นต้น

1.2 สาขาวิชาชีพทางด้านวารสารศาสตร์ นิเทศศาสตร์ เช่น สภาการหนังสือพิมพ์ ในประเทศสหรัฐอเมริกา สำหรับประเทศไทยยังไม่เป็นรูปเป็นร่าง เพียงแต่มีแนวคิดและการรณรงค์เพื่อจัดตั้งสภาการหนังสือพิมพ์ขึ้น

2. มาตรการควบคุมโดยสาธารณะ (Public Control) การควบคุมโดยสาธารณะ เช่น การควบคุมที่เกิดจากสาธารณชนนอกสื่อ แต่มีปฏิกิริยาต่อสื่อมวลชนในฐานะผู้ติดตาม แบ่งออกเป็น 5 แบบ ตามลักษณะของผู้รับสาร

2.1 การควบคุมโดยปัจเจกชน เช่น แสดงความคิดเห็นไปยังบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

2.2 การควบคุมจากประชาชนผู้บริโภคสาร เช่น การงดเปิดรับสื่อมวลชน

2.3 การควบคุมจากกลุ่มผลประโยชน์ เช่น การรวมตัวเป็นกลุ่มผลประโยชน์เมื่อรายการต่าง ๆ จากสื่อก่อความรู้สึกที่ไม่ดี จึงรวมกันมีปฏิกิริยาตอบโต้สื่อมวลชน

2.4 การควบคุมตามมติมหาชน เช่น มหาชนไม่สนับสนุนรายการของสื่อ ดูได้จากยอดโฆษณาที่ต่ำ

2.5 ระบบการแข่งขันทางธุรกิจ โดยเฉพาะสื่อมวลชนด้วยกัน

3. มาตรการในการควบคุมทางกฎหมาย (Legal Control) การควบคุมโดยอาศัยกระบวนการทางกฎหมายที่ศาลสถิตยุติธรรมเป็นผู้วินิจฉัยและผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสาร ไม่ว่าจะเป็นปัจเจกชน นักเขียน นักจัดรายการ บริษัทธุรกิจ สังคม รัฐบาล

4. มาตรการควบคุมทางการปกครอง (Politik Control) การควบคุมด้วยการใช้การเมือง การบริหารโดยคณะบุคคลหรือหน่วยราชการ ขึ้นอยู่กับลักษณะการเมืองของรัฐบาล เช่น กระทรวงมหาดไทย

จาก 4 มาตรการข้างต้น พิจารณาถึงสิทธิในการรับรู้ข่าวสารทางราชการ หรือเสรีภาพของสื่อมวลชนจะเห็นได้ว่า ในมาตรการควบคุมตนเองมีความจำเป็นอันดับแรก เพราะเป็นการสร้างจิตสำนึกและวินัยในวิชาชีพอย่างแท้จริง แต่ก็เป็นการยากที่จะสร้างจิตสำนึกและระเบียบวินัยในวิชาชีพขึ้นมาได้ เนื่องจากมีสิ่งแวดล้อม เช่น สาธารณชน กฎหมายของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนนโยบายของรัฐบาล จึงทำให้มาตรการแรกไม่เป็นผล หรือยืดหยุ่นได้ในระยะสั้น หากสามารถดำเนินการได้ มักจะล้มเหลวด้วยปัญหาข้อกฎหมายที่ไม่เกื้อกูลและอำนาจทางการเมืองปกครองที่สอดแทรกเข้ามา ส่วนมาตรการที่ 2 ขึ้นอยู่กับระดับการศึกษาของประชาชน พัฒนาการเมือง การรวมตัวเพื่อสร้างพลังต่อสู้ความไม่ชอบธรรมหรือการโต้ตอบสื่อมวลชนที่ผิดจรรยาบรรณ ดังนั้น มาตรการข้างต้นจึงมีน้ำหนักที่แตกต่างกันอยู่ที่เวลา สถานการณ์การเมือง และเงื่อนไขทาง

ธุรกิจ อย่างไรก็ตาม ทั้ง 4 มาตรการ ยังมีอยู่ในแวดวงเกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนทุกประเภทในประเทศไทย

จากแนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมสื่อมวลชน จะเห็นได้ว่า สื่อโทรทัศน์ซึ่งถือได้ว่าเป็นสื่อมวลชนแขนงหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในสังคมเช่นกัน จึงควรมีมาตรการหรือกระบวนการที่จะมาตรวจสอบและควบคุมไม่ให้สื่อมวลชนใช้สิทธิในทางที่ไม่ถูกไม่ควร และไม่ให้เป็นอันตรายต่อประชาชนในสังคม ซึ่งมาตรการในการควบคุมสื่อโทรทัศน์ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันจะออกมาในรูปแบบของการตรวจพิจารณาเนื้อหารายการโทรทัศน์ โดยใช้วิธีการเซ็นเซอร์เนื้อหารายการ ซึ่งผู้วิจัยจะนำแนวคิดนี้มาศึกษาว่า มาตรการในการควบคุมสื่อโทรทัศน์มีความเหมาะสมกับสังคมปัจจุบันเพียงใด

แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมของสื่อกับการควบคุมของรัฐ

เนื่องจากสื่อโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อผู้ชมทุกเพศ ทุกวัย ดังนั้นการนำเสนอเนื้อหาของสื่อมวลชนจึงมีทั้งผลดี ผลเสียต่อสังคม ซึ่งหากสื่อมวลชนนำเสนอเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ และสร้างสรรค์ ก็จะเป็นการช่วยพัฒนาสังคมได้อีกทางหนึ่ง

ทฤษฎีสื่อมวลชนเพื่อการพัฒนา (Development Communication Theory) นั้น ได้กล่าวถึงความคาดหวังเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของสื่อมวลชนที่ผิดแผกไปจากหลักการที่ใช้ ๆ กันอยู่ในแบบทุนนิยม หรือคอมมิวนิสต์ โดยจะพิจารณาทั้งในแง่ลบและแง่บวกของสื่อในส่วนที่เป็นความไม่ดีของสื่อก็เน้นที่การส่งเสริมให้มี “การพึ่งพาอาศัย” “การที่ต้องถูกครอบงำจากวัฒนธรรมต่างชาติ” และต่อ “อำนาจนิยมชั่วคราว” ส่วนในด้านดีของการใช้สื่อเพื่อการพัฒนา ก็คือ ช่วยสร้างความเป็นเอกเทศ และความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมประจำชาติ ขึ้นขอความเป็นประชาธิปไตย โดยใช้แบบจำลองทางการสื่อสารที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ซึ่งเพื่อให้บรรลุตามจุดประสงค์นี้ เสรีภาพของ “สื่อ” จึงควรต้องอยู่ภายใต้ภาวะความรับผิดชอบต่อหน้าที่ดังกล่าว คือ เน้นวัตถุประสงค์ส่วนรวมมากกว่าเสรีภาพส่วนบุคคล (สิทธิมนุษยชน)

ในทฤษฎีนี้ สื่อมวลชนยังคงมีเสรีภาพบนพื้นฐานของหลักการเสรีนิยม แต่ในขณะเดียวกัน สมควร กวียะ (2539, น. 12-14 อ้างถึงใน ชัยยุทธ อภินันท์ธรรม, 2545, น. 12) กล่าวว่าสื่อมวลชนจะต้องมีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดย

1. ยอมรับหลักการและภาระในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ตามนโยบายแผนที่กำหนดไว้ ด้วยการช่วยเผยแพร่ข่าวสารความคิดเห็น และการให้การศึกษาไปในทิศทางสนับสนุน
2. ช่วยอนุรักษ์และพัฒนาเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของชาติ

3. ให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนข่าวสารกับประเทศกำลังพัฒนาอื่นเพื่อเก็บเกี่ยวบทเรียน ที่เป็นประโยชน์และนำเอาเป็นเยี่ยงอย่าง

หลักการสำคัญของทฤษฎีนี้คือ

1. “สื่อ” ควรให้ความสำคัญประการแรกในการดำรงรักษาภาษา และวัฒนธรรมประจำชาติ

2. เพื่อเป้าหมายสำคัญในการพัฒนา รัฐย่อมมีสิทธิและความชอบธรรมในอันที่จะแทรกแซง หรือจำกัดการปฏิบัติงานของสื่อ หรือให้มาตรการการเซ็นเซอร์ การให้เงินอุดหนุน รายการที่คิดว่าช่วยส่งเสริมวัฒนธรรมประจำชาติ หรือพัฒนารสนิยมอันดีของสังคม และแม้แต่การเข้าควบคุมโดยตรง

จะเห็นได้ว่าแนวคิดทฤษฎีนี้ ได้รับรองความชอบธรรมของการใช้อำนาจรัฐในการเข้าควบคุมดูแล “สื่อ” ด้วยการมีบทบาทในการเซ็นเซอร์ และยังปลุกจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม และสาธารณชน โดยผ่านองค์กรทางสังคมอื่น ๆ เช่น สถาบันทางวิชาชีพ หรือการยกระดับมาตรฐานทางอาชีพในระดับอุดมศึกษาอีกด้วย

นอกจากนั้น การใช้อำนาจของรัฐจะมีรูปแบบที่หลากหลาย อาทิ การออกบทบัญญัติทางกฎหมาย หรือการเข้ามาควบคุมดูแลการผลิตของสื่อโดยตรง เช่น การสร้างบรรยากาศ ความกดดันทางจรรยาบรรณของผู้ร่วมอาชีพ การใช้วิธีการทางภาษี และการแซงชั่น (Sanction) ทางเศรษฐกิจในรูปแบบต่าง ๆ หรือการควบคุมการนำเข้าของสื่อต่างประเทศ เช่น ภาพยนตร์ และการมีคณะกรรมการตรวจเซ็นเซอร์เนื้อหา “สื่อ” ก่อนนำออกเผยแพร่ ซึ่งระดับการใช้อำนาจควบคุมของรัฐก็อาจแตกต่างกันไปตามสภาวะการปกครองในแต่ละยุค บางครั้งอาจถึงกับต้องใช้หลักการอำนาจนิยมเข้ามาตรวจสอบการดำเนินงานของสื่ออย่างเคร่งครัด เพื่อไม่ให้มีปฏิปักษ์หรือต่อต้านเสียงส่วนใหญ่ ค่านิยมทางการเมือง ศีลธรรมและแนวปทัสถานของสังคม โดยมีการสร้างกฎเกณฑ์และวางระเบียบข้อปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือที่ให้แนวทางการทำงานสำหรับเจ้าพนักงานที่มีหน้าที่ควบคุมหรือกำกับดูแลสมาชิกของสังคม ให้อยู่ภายใต้กรอบข้อบังคับของกฎหมาย นั่นคือการรับรองความชอบธรรม ด้วยการให้อำนาจรัฐในการที่จะควบคุมสื่อด้วยการเซ็นเซอร์ เพื่อป้องกันการเผยแพร่เนื้อหาที่ต่อต้านกับกฎศีลธรรมอันดีงามของสาธารณชน แต่ในปัจจุบัน การเซ็นเซอร์ได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์ อีกทั้งยังเป็นการปิดกั้นสิทธิเสรีภาพในการรับรู้ของประชาชน

บรรทัดฐาน หรือระเบียบประเพณีอันเป็นแนวทางสำหรับปฏิบัติของคนเรานั้นเป็นวัฒนธรรมประเภทที่ไม่ใช้วัตถุ มิได้ หมายถึง วิธีแห่งความคิด เหตุนี้บรรทัดฐานจึง หมายถึง วิธีแห่งการกระทำสิ่งต่าง ๆ ที่เรากระทำ หรืองดเว้นการกระทำในฐานะที่เราเป็นสมาชิกคนหนึ่งของ

สังคม พฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ในสังคมหนึ่ง ๆ ไม่มีบรรทัดฐานหรือระเบียบประเพณีปฏิบัติแล้ว ชีวิตสังคมย่อมมีไม่ได้ การจัดระเบียบทางสังคมย่อมมีไม่ได้ สังคมนั้น ๆ ย่อมสลายไปในที่สุด

สังคมได้สร้างบรรทัดฐานไว้อย่างกว้าง ๆ 3 ประการคือ

1. วิถีประชา (Folkways) เป็นลักษณะทางพฤติกรรมของมนุษย์ที่ได้รับการอบรมขัดเกลาจากสมาชิกรุ่นก่อน ๆ ที่ประพฤติปฏิบัติกันมาจนเกิดเป็นความเคยชินเป็นนิสัย กลายมาเป็นรสนิยม ค่านิยม ความคิด และความเชื่อในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่อาจจะไม่เคยตั้งข้อสงสัยว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น

2. จารีต (Mores) มีลักษณะ คล้ายวิถีประชา ที่บุคคลมีความประพฤติติดต่อกันมาหลายชั่วอายุคน หากแต่มีความสลับซับซ้อน มีขั้นตอนและพิธีรีตองมากขึ้น ตลอดจนมีข้อความต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องอยู่ด้วย เช่น การห้ามแต่งงานกับญาติพี่น้องที่ใกล้ชิด

3. กฎหมาย (Laws) เป็นแนวทางในการกำหนดพฤติกรรมของบุคคล ว่าอะไรควรละเว้น และอะไรต้องทำ ซึ่งต้องกำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และอาจจำเป็นต้องอาศัยการตีความจากเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายให้ดูแลสมาชิกของสังคมอยู่ภายใต้บังคับตัวบทกฎหมายในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

การควบคุมทางสังคม ในภาวะการณ์ที่เทคโนโลยีทางการสื่อสารเจริญรุดหน้าอย่างรวดเร็วดังเช่นปัจจุบันนี้ จะมุ่งเน้นไปที่การสร้างกลไกของอำนาจรัฐ ทั้งที่เป็นตัวบทกฎหมาย และหน่วยงานเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเพื่อตรวจตรา หรือจัดระดับเนื้อหาสารที่ถูกเผยแพร่ผ่าน “สื่อ” ไปยังประชาชนผู้รับสาร รัฐและสังคมให้ความสนใจต่อบทบาทของสื่อมวลชน ที่นับจะทวีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อทัศนคติ ค่านิยม รสนิยม ลักษณะทางความคิดและอารมณ์ของมวลชนมากขึ้นทุกที ปัญหาด้านความรุนแรง ลามกอนาจาร หรือขัดแย้งกับรสนิยม และวัฒนธรรมอันดีงามของสังคม ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมการปฏิบัติตัว หรือการแสดงออกของอารมณ์ทางเพศที่เลียนแบบมาจากต่างวัฒนธรรมที่ไหลบ่าเข้ามา

เหตุนี้การควบคุมของภาครัฐทางด้านโทรทัศน์ โดยใช้วิธีการตรวจพิจารณาเนื้อหา รายการโทรทัศน์ จึงมีความจำเป็นที่จะช่วยปกป้องและลดผลกระทบต่อประชาชนในสังคมได้อีกทางหนึ่ง และหากสื่อมวลชนหรือผู้ประกอบการธุรกิจสื่อโทรทัศน์ มีความรับผิดชอบต่อสังคม และให้ความร่วมมือแล้ว มาตรการในการควบคุมเกี่ยวกับโทรทัศน์ก็จะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ประกอบกับการที่หากสื่อมวลชนมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น ก็อาจทำให้มาตรการในการควบคุมสื่อมวลชนของภาครัฐมีความผ่อนปรนลง เนื่องจากการที่ภาครัฐจะต้องมีความเข้มงวดในการควบคุมตรวจสอบสื่อมวลชน เพราะว่าภาครัฐเกรงว่าสื่อมวลชน จะขาดความรับผิดชอบต่อสังคม และทำให้สื่อมวลชนทำอะไรที่ไม่เหมาะสมจนเกินควร

จากแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมของสื่อกับการควบคุมของรัฐ อาจกล่าวได้ว่า หากสื่อมวลชนมีการควบคุมตนเองในการนำเสนอเนื้อหาได้อย่างเหมาะสม และมีความรับผิดชอบต่อสังคมก็จะส่งผลให้มาตรการในการตรวจสอบควบคุมของรัฐมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยจะนำแนวคิดนี้มาใช้ในการศึกษาถึงมาตรการในการควบคุมเนื้อหาของละครโทรทัศน์ในปัจจุบัน

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ

จากบทความเรื่อง “ความรุนแรงในจอโทรทัศน์ ยาพิษยุคพัฒนา” ของ สมบัติ จันทรวงศ์ (อ้างถึงใน ศุภฤกษ์ โพธิ์ไพรัตน์, 2547, น. 58) กล่าวว่า การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับอิทธิพลของโทรทัศน์ต่อผู้ชมหลายชิ้น ได้ย้ำสรุปผลเหมือน ๆ กัน ถึงอิทธิพลต่อไปนี้ คือ

1. ความรู้สึกชินชาต่อการใช้ความรุนแรงในชีวิตจริง เมื่อดูรายการทางโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาความรุนแรงแล้ว ผู้ชมที่อยู่ในวัยเด็กจะมีความรู้สึกชินชาต่อการใช้ความรุนแรง

2. การเพาะนิสัยนิยมความรุนแรง การชมรายการบันเทิงทางโทรทัศน์ที่มีความรุนแรงซ้ำแล้วซ้ำเล่า นอกจากจะส่งผลให้เกิดความรู้สึกไม่ยินดียินร้ายต่อความทารุณโหดร้ายและการใช้กำลังรุนแรงแล้ว ยังค่อย ๆ ลดอารมณ์ห่วงไหวต่อความรุนแรงของผู้ชมลงไป และทำให้รู้สึกว่าการพฤติกรรมที่รุนแรงนั้นเป็นสิ่งปกติ และเหมาะกับในบางสถานการณ์ด้วย ได้มีผู้ทำการวิจัยในเรื่องนี้มากมาย และได้บทสรุปดังนี้

- เด็กมักเลียนแบบสิ่งที่ตนได้พบเห็นในจอโทรทัศน์ มากกว่าที่จะเชื่อฟังคำสั่งสอนของบุคคลจริง ๆ

- เด็ก ๆ ที่ได้เห็นความรุนแรงในรายการโทรทัศน์ จะเรียนรู้พฤติกรรมดังกล่าวและจดจำได้นานนับเป็นเดือน ๆ หลังจากที่ได้ดูรายการผ่านไปแล้ว และแม้ว่าจะไม่มีการดูซ้ำอีกเลย

- แม้เด็กจะมีชีวิตครอบครัวที่ดี คือมีพร้อมทั้งพ่อ แม่ ที่รักลูก และมีแบบอย่างที่ดีของผู้ไม่นิยมความรุนแรง ก็ไม่ได้เป็นหลักประกันว่าเด็ก ๆ จะปลอดภัยจากผลของความรุนแรงที่ปรากฏในจอโทรทัศน์

- ความรุนแรงที่ปรากฏในจอโทรทัศน์ สามารถส่งผลทางด้านทัศนคติ และพฤติกรรมอันยาวนานแก่ผู้ชม และการที่เด็ก ๆ ดูโทรทัศน์มากในวัยเด็ก จะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับพฤติกรรมที่รุนแรงหลังจากที่เด็กจบการศึกษาชั้นมัธยมไปแล้ว

- เด็ก ๆ มักจะเลียนแบบการใช้ความรุนแรงที่เพิ่งได้เห็นในจอโทรทัศน์ในการเล่น แม้ว่าจะมีโอกาสเลือกเล่นของเล่นอย่างอื่นที่ไม่ใช่ของเล่นประเภทที่ใช้ความรุนแรง
- การดูภาพยนตร์การ์ตูนที่มีความรุนแรงทางโทรทัศน์เพียงครั้งเดียว จะเพิ่มความรุนแรงในการเล่นของเด็กอย่างทันตาเห็น คือ ภายในไม่กี่นาทีหลังจากที่ได้ดูรายการจบ
- ความรุนแรงที่แสดงในจอโทรทัศน์ อาจทำให้เด็กบางคนมีความรุนแรงเพิ่มขึ้น เป็นสองเท่าของความรู้สึกเดิมก่อนที่จะได้ดูรายการนั้น ๆ

อย่างไรก็ตาม บทสรุปของงานวิจัยเหล่านี้ก็ไม่ได้ศึกษาว่าการพูดคุย ชี้แนะของพ่อแม่เกี่ยวกับเรื่อง为孩子ที่เด็กพบเห็นในโทรทัศน์นั้น จะมีผลต่อการลดอิทธิพลของสื่อมวลชนต่อการเลียนแบบพฤติกรรมก้าวร้าวได้หรือไม่

3. การยึดเอาการใช้ความรุนแรงเป็นวิธีแก้ปัญหา เด็กจะเกิดความรู้สึกว่าความรุนแรงเป็นวิธีการแก้ปัญหาที่ปกติ และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป เด็ก ๆ จะรู้สึกว่าการใช้กำลังชกต่อย ทบตี ยิงแทง ฟัน กันนั้น เป็นวิธีการที่ได้ผลดีกว่าวิธีอื่น ๆ ซึ่งต้องใช้เวลามากกว่า เช่น การพูดจากัน ด้วยเหตุผลหรือการพยายามเข้าใจซึ่งกันและกัน ผลลัพธ์ก็คือ เด็กที่ดูรายการบันเทิงทางโทรทัศน์ที่มีเนื้อหารุนแรงมากก็จะเชื่อในความชอบธรรมของการใช้กำลังรุนแรงเพื่อแก้ไขปัญหานั้นและตนเองก็พร้อมจะใช้วิธีการดังกล่าวเมื่อประสบเข้ากับปัญหาที่ยากในชีวิตจริง

จากผลการวิจัยเรื่อง “อิทธิพลของภาพยนตร์โทรทัศน์ที่มีต่อพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่น” โดย ปฏิพัทธ์ กระแสอินทร์ (อ้างถึงใน ศุภฤกษ์ โพธิ์ไพรัตนา, 2547, น. 59) จากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนสาธิตในเขตพระนคร-ธนบุรี จำนวน 438 คน พบว่า เด็กวัยรุ่นชายสนใจภาพยนตร์สงครามและจารกรรมมากที่สุด ซึ่งมีผลทำให้เด็กชายชอบเลียนแบบพระเอก ผู้ร้าย และมีผลต่อจิตใจ และสุขภาพของเด็กวัยรุ่น

นอกจากนั้น จากการกวาดล้างอาชญากรรมของกรมตำรวจในเขตนครบาล ปี 2523 พบว่าแบบอย่างการปล้นจี้ และข่มขืนนั้น จำวิธีการมาจากภาพยนตร์โทรทัศน์เกือบทั้งสิ้น

ยูวอาชญากรหลายสิบราย สารภาพว่า วิธีการปล้นนั้นจำมาจากโทรทัศน์ประเภทภาพยนตร์สืบสวนสอบสวนซึ่งดูมาแต่วัยเด็กนั่นเอง

วิจิตร ระวิวงศ์ และ สุรพล ปธานวินิช (2524 อ้างถึงใน ศุภฤกษ์ โพธิ์ไพรัตนา, 2547, น. 60) ทำการวิจัยเรื่อง สื่อมวลชนมีอิทธิพลก่อให้เกิดความรุนแรงในสังคม โดยเปรียบเทียบแนวความคิดของทฤษฎีสื่อสาร 2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการแพร่กระจาย และการไหลผ่านของข่าวสารในลักษณะต่าง ๆ กัน ทฤษฎีที่ 1 คือ ทฤษฎีเข็มฉีดยา (Hypodermic Needle Theory) ทฤษฎีที่ 2 คือ ทฤษฎีการสื่อสาร 2 จังหวะ (Two-step Flow of Communication) ของ Paul Lazarsfeld

และคณะ (1994) ซึ่งเน้นอิทธิพลของผู้นำทางความคิดและอิทธิพลของกลุ่มตามแนวทางทฤษฎีความสัมพันธ์ทางสังคม (DeFluer, 1966) ผลการวิจัยพบว่า การรับข่าวสารที่มีความรุนแรงเพียงอย่างเดียว และอิทธิพลของกลุ่มเพียงอย่างเดียวไม่มีความสัมพันธ์กับความรุนแรง

ปรมะ สตะเวทิน (2541, น. 31-32) กล่าวถึงอิทธิพลจากการรับชมรายการโทรทัศน์ที่มีต่อเด็ก ทำให้เกิดผลกระทบดังต่อไปนี้

1. อาจเพิ่มความตื่นตัวของเด็กให้จนถึงจุด ๆ หนึ่ง ยิ่งจะทำให้เด็กเกิดความตื่นตัวและไม่ชอบดูรายการที่ตื่นตัว
2. อาจจะสร้าง (หรือลด) นิสัยที่ก้าวร้าวรุนแรงของเด็กได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าการก้าวร้าวถูกกระตุ้นในเวลาต่อไป
3. อาจจะทำให้เด็กรู้สึกลำบากในการที่จะปรับตัวให้อยู่ในระเบียบวินัย
4. เปิดโอกาสมากเกินไปที่จะทำให้เด็ก “หลุดพ้น” (Escape) จากความกดดันทางสังคม

นอกจากนี้ ปริญญา ปราชญานุพร (ม.ป.ป., น. 36 อ้างถึงใน ศุภฤกษ์ โพิธิไพรัตน์, 2547, น. 61) กล่าวว่า สื่อโทรทัศน์อาจจะทำให้เด็กเพ้อฝันมากเกินไปจนไม่รู้จักรับผิดที่แท้จริง

ธีรณง เกิดสุคนธ์ (2525 อ้างถึงใน คันธिया วงศ์จันทา, 2541, น. 33) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาอิทธิพลทางจริยธรรมจากสื่อละครโทรทัศน์ที่มีต่อเยาวชน” โดยศึกษาเฉพาะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนรัฐบาลในสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในกรุงเทพมหานคร พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลทางจริยธรรมจากสื่อละครโทรทัศน์ตามพฤติกรรมของตัวละครที่กระตุ้นให้ทำดี และเหตุการณ์ที่มีอิทธิพลต่อนักเรียน แต่นักเรียนส่วนใหญ่ไม่เคยเลียนแบบจากตัวละคร นอกจากนี้ยังศึกษาความคิดเห็นที่จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงละครโทรทัศน์ พบว่าควรปรับปรุงเกี่ยวกับโฆษณา เนื้อเรื่อง และควรให้ข้อคิดในการดำเนินชีวิต

กาญจนา แก้วเทพ (2537) ได้ศึกษา “มิติด้านอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทย” พบว่าละครโทรทัศน์มีเนื้อหาถ่ายทอดอุดมการณ์ต่าง ๆ ทั้งอุดมการณ์ทางสังคม อุดมการณ์ทางการเมือง สอดแทรกอยู่ ซึ่งมีอิทธิพลในการหล่อหลอมความคิดและจิตสำนึกของผู้ชมได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างของอุดมการณ์ที่พบในละครมีดังต่อไปนี้

1. อุดมการณ์ศักดิ์นา แสดงออกในความเชื่อว่าคนเราไม่เท่าเทียมกัน สืบเนื่องจากชาติตระกูลสภาพทางสังคมของบุคคลนั้นวัดด้วยชาติกำเนิด รวมทั้งให้ความชอบธรรมที่ชั้นสูงจะได้ใช้อำนาจในการกำหนดชีวิตของคนที่ย่ำต่ำต่อยกว่า แม้แต่ชีวิตส่วนตัว ความรักและการแต่งงาน ตัวอย่างเช่นละครเรื่อง “อิสรา” “แต่ปางก่อน” “ขมื่นกับปุ่น” เป็นต้น

2. อุดมการณ์ทุนนิยม เนื้อหาของอุดมการณ์ทุนนิยมด้านหนึ่งจะมีลักษณะต่อต้าน ศักดินา คือปฏิเสธเรื่องความเชื่อความเหลื่อมล้ำของคนที่ใช้ชาติตระกูลเป็นเกณฑ์ แต่ทว่ากำหนด ความเหลื่อมล้ำของคนโดยใช้เงินตราเป็นเครื่องแบ่ง ทุกสิ่งทุกอย่างในสังคมสามารถซื้อได้ด้วย เงินตราดังเช่นเรื่อง “หัวใจสองภาค” “ลายหงส์” ฯลฯ นอกจากนี้แล้วอุดมการณ์ทุนนิยมยังเชิดชูการ แก่งแย่งแข่งขัน ใครดีใครได้ มือใครยาวสาวได้สาวเอา น้ำขึ้นให้รีบตัก ฯลฯ

3. อุดมการณ์เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเพศ เป็นอุดมการณ์ที่แสดงออกมากที่สุด เพราะเนื้อหาละครโทรทัศน์จะเป็นเรื่องรัก ๆ ใคร ๆ ชีวิตครอบครัว และความสัมพันธ์เชิงชู้สาว ซึ่ง สะท้อนหลักความเป็นใหญ่ของเพศชายที่เป็นฝ่ายกำหนดชะตากรรมของเพศหญิง เพศหญิงต้อง อดทนให้กับเพศชาย เช่น เรื่อง “ใครกำหนด” ผู้หญิงแม้จะเก่งอย่างไรก็ต้องแพ้ชาย เช่น “ดาวเรือง” เรื่อง “สกาเวเดือน” เป็นต้น

4. อุดมการณ์เกี่ยวกับการใช้ความรุนแรง ซึ่งสอนให้เห็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจให้รู้ ว่าใครแข็งแรง ใครอ่อนแอ ใครชอบธรรมที่จะใช้อำนาจแก่ใคร เช่น อำนาจอาวุธศักดินา อำนาจ เงินตรา อำนาจทางกายภาพ ซึ่งเห็นจากผู้แสดงต่อยกัน ยิงกันสนั่นหวั่นไหว เช่น “สาววัตรเดือน” “กตัญญูประกาศิต” การใช้อำนาจอาจเป็นการแสดงด้วยอารมณ์ หรือวาจาเชือดเฉือนกันก็ได้

5. อุดมการณ์ทางไสยศาสตร์ เป็นอุดมการณ์ที่ฝังลึกในสังคมไทยทุกยุคทุกสมัย ได้แก่ ละครประเภทผี ๆ ลาง ๆ ความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณ โชคชะตาฟ้าดินที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ เช่น “รัตติกาลยอดรัก” “ห้องหูน” “มิติมืด” ฯลฯ

6. อุดมการณ์ชาตินิยม เนื่องจากประเทศเราไม่ได้มีการต่อสู้เพื่อเอกราชเหมือนประเทศ แถบเอเชีย อุดมการณ์ชาตินิยมและมิติทางการเมืองจึงไม่ค่อยจะมีการแพร่หลายในละครโทรทัศน์ มักจะต้องถอยหลังไปเป็นประเภทอิงประวัติศาสตร์ เช่น “สายโลหิต” แสดงถึงชีวิตยากลำบากตอน เสียดกรุง เพื่อกระตุ้นให้คนไทยเกิดความอยากจะทำนุรักษ์รักษาความมั่งคั่งของชาติ เป็นต้น

อภิญา ศรีรัตนสมบุญ (2534 อ้างถึงใน คันธญา วงศ์จันทา, 2541, น. 35) ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์โทรทัศน์ชุด คู่กรรม ในการถ่ายทอดความเชื่อและค่านิยมในสังคมไทย” ผลการวิจัย พบว่า ละครโทรทัศน์ไม่ใช่สื่อที่ทำหน้าที่เพียงเพื่อความบันเทิงเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่สำคัญในการ ถ่ายทอดความเชื่อและค่านิยมให้แก่สมาชิกในสังคมอีกด้วย และเนื้อหาของการวิจัยส่วนหนึ่ง เกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ประกอบแห่งความสำเร็จของละครโทรทัศน์ชุดคู่กรรม ความคิดเห็นของ ผู้รับสาร ซึ่งสามารถนำมาใช้กับละครเรื่องอื่น ๆ ได้ พบว่ามีองค์ประกอบสำคัญดังต่อไปนี้คือ ความดังของบทประพันธ์ สำนวนภาษาที่กินใจ ให้อารมณ์สะเทือนใจ เนื้อเรื่องที่แตกต่างจากละคร โทรทัศน์ทั่วไป ตัวละครที่ผู้ชมชื่นชอบ รวมทั้งการสร้างและการถ่ายทำละครอย่างประณีตและ คำเนียงรายละเอียดเพื่อความสมจริง

ไสลทิพย์ จารุภูมิ (2535 อ้างถึงใน คันธिया วงศ์จันทา, 2541, น. 36) ศึกษา “ความพึงพอใจที่ได้รับจากละคร” จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิงพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความตั้งใจอย่างมากที่จะดูละคร มีการวิพากษ์วิจารณ์บทบาทการแสดงของตัวละครหรือเนื้อเรื่องในขณะที่ยู และได้นำละครไปใช้เป็นอรรถประโยชน์ทางสังคม โดยนำไปเป็นประเด็นสนทนาและเป็นสื่อกลางในการเข้าร่วมกลุ่ม ความพึงพอใจหลักที่ได้รับจากการชมจากละครโทรทัศน์คือ ความสนุกสนานเพลิดเพลินจากเนื้อเรื่อง ดารา ฉากและเครื่องแต่งกาย การผ่อนคลายและหลีกเลี่ยงจากความเครียด ในปัญหาชีวิตประจำวัน การสำรวจความเป็นจริงและการได้รับคำแนะนำ นอกจากนี้ประสบการณ์ที่ได้รับจากละครโทรทัศน์ คือ ความเชื่อว่าพรหมจรรย์เป็นสิ่งสำคัญในชีวิตผู้หญิงและความเชื่อว่าการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

ตรีรัตน์ นิลรัตน์ (2536 อ้างถึงใน คันธिया วงศ์จันทา, 2541, น. 36) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเปิดรับชมละครโทรทัศน์กับการรับรู้ถึงประโยชน์ในการนำไปใช้เพื่อการพัฒนาของตนเองและนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล” พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ชอบดูละครโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาตลก สนุกสนานมากที่สุด นักศึกษาที่มีลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน จะรับรู้ประโยชน์ของละครโทรทัศน์ในการนำไปใช้พัฒนาตนเองด้านบุคลิกภาพ สติปัญญา และ จริยธรรมแตกต่างกัน ในการนำละครโทรทัศน์ไปใช้พัฒนาตนเองนั้น นักศึกษาเห็นว่าสามารถนำไปใช้พัฒนาให้เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในสังคมกลุ่มเพื่อน พัฒนาให้ตนเองมีความรู้ความเข้าใจในสภาพปัญหาและสังคมไทย และสามารถพัฒนาให้ตนเองเข้าใจและให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นอย่างเท่าเทียมกันมากที่สุด

คันธिया วงศ์จันทา (2541, น. บทคัดย่อ) ศึกษา “การพัฒนาเกณฑ์หรือตัวบ่งชี้คุณภาพรายการละครโทรทัศน์” พบว่า เกณฑ์หรือตัวบ่งชี้บางตัว เช่น เรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม หรือ จริยธรรมของเนื้อหานั้น ผู้จัดละครจะตอบคำถามแบบเข้าใจตนเอง ดังนั้นควรจะนำไปใช้วัดกับฝ่ายอื่น ๆ ด้วย เช่น ผู้รับสารหรือการวิเคราะห์จากเนื้อหา จะทำให้ข้อมูลนั้นมีมุมมองที่หลากหลายและเกี่ยวข้องมากขึ้น

แต่อย่างไรก็ตาม เกณฑ์ที่ดีที่สุดหรือน่าสนใจสำหรับการศึกษา คุณภาพของละครโทรทัศน์ คือ เกณฑ์ในเรื่องความเป็นมืออาชีพ และเกณฑ์เรื่องความประณีต และคุณภาพของกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์ เพราะเกณฑ์ทั้ง 2 นี้จะสะท้อนถึง คุณภาพออกมาให้เห็นเด่นชัดคือ ผลงานละครโทรทัศน์ที่ปรากฏต่อสายตาผู้ชมนั่นเอง ส่วนเกณฑ์เรื่องมาตรฐานความเป็นต้นแบบ และเกณฑ์เรื่องจริยธรรมทางสังคม และคุณค่าทางการเมืองของเนื้อหานั้น พบว่ายังเป็นเกณฑ์ที่ยังใช้ไม่ได้ดีนักสำหรับละครโทรทัศน์ของไทย เนื่องจากว่า เนื้อหาของละครโทรทัศน์ยังคงมีรูปแบบเดิมอยู่มาก

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ (ศุภฤกษ์ โปธิไพรัตนา, 2547, น. 61-65)

Singer (1966) บังคับบุคคลที่เปิดรับความรุนแรงจากสื่อต่าง ๆ จะมีการจินตนาการว่า ตนเองเป็นผู้ถูกกระทำ และผู้กระทำความรุนแรง และมีความรู้สึกเหมือนในเนื้อเรื่องที่เปิดรับ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสื่อที่เปิดรับ ความสามารถในการเข้าใจความหมายสาร และความสามารถในการจินตนาการของปัจเจกบุคคล

ผลการวิจัยของผู้เชี่ยวชาญในประเทศต่าง ๆ 12 ประเทศทั่วโลก ขององค์การยูเนสโก ในปี 2507 สรุปว่า กลุ่มปฐมภูมิมิอิทธิพลในการสร้างพฤติกรรมของเยาวชนมากกว่าอิทธิพลของภาพยนตร์ ภาพยนตร์จึงไม่มีอิทธิพลในการสร้างพฤติกรรมอาชญากรรมของเยาวชนโดยตรง ภาพยนตร์จะมีอิทธิพลในการสร้างพฤติกรรมอาชญากรรมของเยาวชน ถ้าเยาวชนมีแนวโน้มจะประพฤติพฤติกรรมอาชญากรรมโดยพบว่าเยาวชนที่มีครอบครัวแตกต่าง บิดามารดาไม่ดูแลความประพฤติของบุตร และวิกฤตการณ์ในครอบครัว

ผลการวิจัยของ Aletha Stein และ Lynette Frudrech (1972) ทำการวิจัยประเมินผลกระทบของการเปิดรับชมรายการโทรทัศน์ของเด็กก่อนวัยเรียน ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวอยู่แล้ว เมื่อเปิดรับรายการโทรทัศน์ที่นำเสนอพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง จะมีพฤติกรรมก้าวร้าวมากขึ้น ส่วนเด็กที่เปิดรับรายการโทรทัศน์ที่นำเสนอพฤติกรรมที่สนับสนุนสังคม (Prosocial) จะมีการแบ่งปันและช่วยเหลือเด็กคนอื่นมากขึ้น

Robert Liebert และ Robert Baron (1972) ทำการวิจัยเชิงทดลองที่มหาวิทยาลัยแห่งนิวยอร์กเพื่อประเมินอิทธิพลของการเปิดรับรายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาก้าวร้าว และเนื้อหาที่เป็นกลางที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าว ผลการวิจัยพบว่าเด็กอายุน้อยที่สุดที่รับชมรายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาก้าวร้าวรุนแรง จะมีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงมากที่สุด และพบว่าเด็กที่เปิดรับรายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหารุนแรงจะชอบเล่นของเล่นประเภทอาวุธ และของเล่นอื่น ๆ ที่มีลักษณะก้าวร้าวรุนแรงมากกว่าเด็กที่รับชมโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาเป็นกลาง

ผลการวิจัยของ Bradley Greenbury และ Thomas Gordon พบว่าการเปิดรับรายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาที่รุนแรง จะทำให้ผู้รับชมยอมรับทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาของความขัดแย้ง นอกจากนี้ผลการวิจัย Steven Chaffer และคณะ และ Jemmie Naintyre และ James Teevan พบว่า ความชื่นชอบในการรับชมรายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหารุนแรง มีความสัมพันธ์กับการกระทำที่ก้าวร้าวของเด็กที่มีความประพฤติกเร ผลการวิจัยเชิงทดลองของ Bandura และ Huston (1961) และ Bandura และ Ross (1961, 1963) พบว่า เด็กที่เปิดรับ

รายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาก้าวร้าวรุนแรงจะเลียนแบบคำพูดหรือพฤติกรรมที่ก้าวร้าวรุนแรงจากบุคคลในโทรทัศน์ที่เขาได้รับชมมากกว่าเด็กที่เปิดรับรายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาอื่น ๆ ที่ไม่มีคำพูดหรือพฤติกรรมที่ก้าวร้าว

ผลการวิจัยเชิงทดลองของ Siegel A.E. (1956) เรื่อง "Film Mediated Fantasy Aggression and Strength of Aggressive Drive" กำหนดให้เด็กชายและหญิง อายุระหว่าง 4-5 ปี เพศละ 12 คน รับชมการ์ตูนที่มีเนื้อหาก้าวร้าวรุนแรง และไม่ก้าวร้าวรุนแรงในเวลาต่างกัน จากนั้นผู้วิจัยกำหนดให้เด็กเล่นในห้องสังเกตการณ์ที่มีของเล่นประเภทก้าวร้าวรุนแรง และประเภทธรรมดา โดยที่เด็กไม่รู้ว่ากำลังถูกสังเกตการณ์อยู่ ผลการวิจัยพบว่า การเปิดรับภาพยนตร์การ์ตูน ไม่ได้ทำให้เด็กมีพฤติกรรมก้าวร้าวมากขึ้น

ผลการวิจัยของ Berelson พบว่าผู้กระทำผิดที่มีนิสัยใจคอ และความประพฤติที่ไม่ดีอยู่แล้ว จะได้รับอิทธิพลจากเนื้อหา หรือเนื้อเรื่องในสื่อมวลชนต่าง ๆ

ผลการวิจัยของ Johnson H. Elmer พบว่า อิทธิพลที่สำคัญของสื่อมวลชนที่มีความเกี่ยวข้องกับปัญหาการกระทำผิดของเยาวชนก็คือ เป็นตัวกระตุ้นทัศนคติที่มีอยู่แล้ว หรือมีจะนั้นก็ส่งเสริมให้เห็นตามสภาพแวดล้อมที่ตนคิดว่าดีแล้ว ทั้งที่ความคิดหรือทัศนคติหรือสภาพแวดล้อมเหล่านั้น เป็นสิ่งที่นำไปสู่การทำความผิดกฎหมายอาญา ทำให้บุคคลที่เคยเห็นผิด ๆ มาก่อนพลอยมีภาพในใจที่ผิด ๆ คล้อยตามไปกับสื่อมวลชนที่เขาได้สัมผัส เพราะสิ่งที่ปรากฏอยู่ในสื่อมวลชนเป็นสิ่งที่ตรงกับความต้องการและผลประโยชน์ของตนเอง เป็นสิ่งที่ตนเองอยากหรือพร้อมที่จะเรียนรู้ทำความเข้าใจ แสดงว่าตนมีค่านิยมซึ่งตรงกับสิ่งที่สื่อมวลชนแสดงออกมา นี่คือลักษณะที่เป็นอันตรายของสื่อมวลชน ซึ่งมอบสิ่งผิดหรือค่านิยมที่ผิด ๆ ให้แก่สาธารณชน

J.A.C. Brown สรุปไว้ว่า การวิจัยเกี่ยวกับความรุนแรงทางจอโทรทัศน์ และการกระทำผิดของเยาวชนปรากฏผลว่า แม้อิทธิพลทำนองนี้จะไม่เป็นสิ่งที่ปรารถนาในตัวของมันเอง แต่ไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัดถึงผลกระทบดังกล่าวต่อเด็กที่ปกติ อย่างไรก็ตาม อิทธิพลดังกล่าวนี้มีผลกระทบต่อเด็กที่มีปัญหาในการปรับตัว (Mal-Adjusted Children) บ้าง แม้ผลทางสถิติจะไม่ปรากฏเด่นชัดนัก และที่น่าสนใจก็คือ เด็กซึ่งมีปัญหาในการปรับตัวจะชอบสื่อมวลชนประเภทนี้มาก และทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นในตัวเด็กยิ่งมากขึ้น ในขณะที่เด็กได้รับข่าวสารจากสื่อมวลชนดังกล่าว

Leonard Berkowitz (1965) ได้ทำชิ้นงานวิจัยที่เป็นตัวชี้วัด ซึ่งนักศึกษาระดับวิทยาลัยเพศชายจะได้รับชมภาพยนตร์ที่มีฉากการชกมวยที่โหดร้าย (นำมาจากภาพยนตร์เรื่อง The Champion) บางคนที่ได้รับชมบริบทของเรื่องกล่าวว่าผู้แพ้สมควรถูกชกต่อยอย่างนั้นแล้ว นั่นแสดงให้เห็นว่าการใช้ความรุนแรงเป็นเรื่องถูกต้อง อีกกลุ่มหนึ่งที่ได้รับชมภาพยนตร์เรื่องเดียวกัน แต่เป็นบริบทของนิทานกล่าวว่านักมวยที่แพ้เป็นเหยื่อความรุนแรง แสดงให้เห็นว่าการใช้ความ

รุนแรงเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง นอกจากนี้ผลการวิจัยของเขายังพบว่าภาวะทางอารมณ์ของผู้รับสารมีอิทธิพลต่อการตอบสนองในด้านทัศนคติ และพฤติกรรม โดยผู้รับสารที่มีภาวะอารมณ์ทางลบจะมีการตอบสนองในการยอมรับหรือซาซินต่อความรุนแรงมากขึ้น และมีพฤติกรรมรุนแรงมากขึ้น นอกจากนี้ความคล้ายคลึงกันระหว่างผู้รับสารและตัวละครมีอิทธิพลต่อการตอบสนองในด้านทัศนคติ และพฤติกรรมของผู้รับสารด้วย

ผลการวิจัยของ Leonard Eron และ Rowell Huesmann (1994) ทำการวิจัยแบบระยะยาวเพื่อศึกษาอิทธิพลของการรับชมรายการโทรทัศน์ที่นำเสนอความรุนแรงที่มีต่อเด็กและเยาวชน ผลการวิจัยพบว่า ในการศึกษาช่วงแรกเด็กและเยาวชนอายุต่ำกว่า 10 ปีที่รับชมรายการโทรทัศน์ที่นำเสนอความรุนแรงมากเท่าไรจะมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมและกิจกรรมที่แสดงถึงความก้าวร้าวรุนแรงมากขึ้นเท่านั้น จากนั้นจึงทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดิมอีกครั้ง เมื่อมีอายุครบ 19 ปี และ 30 ปีตามลำดับ ผลการวิจัยพบว่า เด็กและเยาวชนที่รับชมรายการโทรทัศน์ที่นำเสนอความรุนแรงปริมาณมากมีแนวโน้มที่จะก่ออาชญากรรมร้ายแรงเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่

โดย Huesmann สรุปผลการวิจัยครั้งนี้ว่า ความประพฤติก้าวร้าวที่ดูเหมือนว่าจะเรียนรู้มาจากสมัยเมื่อยังเป็นเด็กอยู่ และการเรียนรู้ความประพฤติก้าวร้าวนี้ยังคงมีอยู่และมีผลที่คงทนไม่เปลี่ยนแปลง และการเรียนรู้พฤติกรรมก้าวร้าวในสมัยที่เป็นเด็กนี้สามารถทำนายพฤติกรรมต่อต้านสังคมเมื่อเป็นผู้ใหญ่ได้ ถ้าหากการสังเกตการณ์ความรุนแรงในสื่อเมื่อสมัยเป็นเด็กสามารถกระตุ้นการเรียนรู้พฤติกรรมก้าวร้าวได้ การรับชมรายการโทรทัศน์ที่นำเสนอความรุนแรงก็จะเป็นผลที่เป็นอันตรายต่อชีวิตในระยะยาว แนวความคิดที่สอดคล้องกับทฤษฎีนี้คือนิสัยการรับชมรายการโทรทัศน์มีความสัมพันธ์กับการก่ออาชญากรรมเมื่อเป็นผู้ใหญ่

ในปี ค.ศ. 1961 Feshbach แสดงหลักฐานให้ประจักษ์ว่าการรับชมความรุนแรงในโทรทัศน์สามารถลดความก้าวร้าวได้ และในปี ค.ศ. 1971 Feshbach ทำการทดลองซ้ำก็ยังคงได้ผลเหมือนเดิม งานวิจัยครั้งนี้ทำการทดลองกับกลุ่มเด็กผู้ชายก่อนวัยรุ่น (Preadolescent) เป็นระยะเวลา 6 สัปดาห์ เด็กครึ่งหนึ่งถูกบังคับให้รับชมรายการที่ไม่ได้นำเสนอความรุนแรง อีกครึ่งหนึ่งที่เหลืออนุญาตให้รับชมรายการที่มีเนื้อหาความรุนแรงได้ จากนั้นการวัดพฤติกรรมจากดัชนีวัดพฤติกรรม ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มเด็กที่รับชมรายการที่รุนแรงมีความก้าวร้าวน้อยกว่ากลุ่มที่ถูกควบคุมการรับชมรายการที่ไม่มีเนื้อหาความรุนแรง อย่างไรก็ตามผลการวิจัยที่พบในครั้งนี้อาจไม่ได้เกิดจากการผ่อนคลายก็ได้ เพราะเด็กที่ถูกควบคุมไม่ให้ดูรายการที่นำเสนอความรุนแรงอาจเกิดความคับข้องใจที่ไม่ได้รับชมรายการโปรด ความคับข้องใจที่มากขึ้นอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กกลุ่มที่ถูกควบคุมมีความก้าวร้าวมากยิ่งขึ้น

นักจิตวิทยาชื่อ Neal Miller และ John Dollard (1941) เสนอการศึกษาการเรียนรู้ผ่านการสังเกตการณ์อย่างเข้มข้นเป็นครั้งแรก พวกเขาให้ความเห็นว่า การเรียนรู้การเลียนแบบเกิดขึ้นเมื่อผู้สังเกตถูกจูงใจโดยการเรียนรู้ เมื่อมีการนำเสนอหนทางหรือองค์ประกอบของพฤติกรรม เมื่อผู้สังเกตแสดงพฤติกรรมที่ได้เห็น และเมื่อผู้สังเกตได้รับการเสริมย้าในทางบวกสำหรับการเลียนแบบพฤติกรรมเหล่านี้ หรืออาจกล่าวได้ว่าคนสามารถเลียนแบบพฤติกรรมที่พวกเขาเห็นพฤติกรรมเหล่านี้อาจจะถูกเสริมย้าจึงมีการเรียนรู้

John P. Murray ได้สรุปผลกระทบจากการเปิดรับสื่อที่นำเสนอความรุนแรงไว้ 3 ประเภท คือ

1. ผลกระทบโดยตรง (Direct Effects)
2. ผลกระทบทำให้เกิดความชินกับความรุนแรง (Desensitization)
3. การเข้าใจว่าโลกมีความรุนแรงที่น่าสะพรึงกลัวอยู่รอบ ๆ ตัวตลอดเวลา (Mean World Syndrome) โดยกล่าวว่าลักษณะความหวาดกลัวในลักษณะดังกล่าวคือ เด็กหรือผู้ใหญ่ที่ได้รับชมความรุนแรงในโทรทัศน์เป็นปริมาณมาก จะทำให้ผู้ชมเชื่อว่าโลกที่เขาอยู่นั้นมีอันตรายอยู่มากมายเหมือนกับที่พวกเขาได้รับชมในโทรทัศน์ และพวกเขาจะเกิดความรู้สึกว่าโลกที่เขาอยู่นั้นมีอันตรายทุกหนทุกแห่ง

จากผลการวิจัยทางจิตวิทยาของ National Institute of Mental Health ในปี ค.ศ. 1982 American Psychological Association ในเดือนกุมภาพันธ์ ปี ค.ศ. 1985 พบว่า เด็กที่รับชมรายการโทรทัศน์ที่นำเสนอความรุนแรงทำให้เกิดผลเสียต่อเด็ก คือ

1. เกิดความชินกับความเจ็บปวดทรมานของผู้อื่น
2. เกิดความหวาดกลัวโลกที่อยู่รอบตัวมากขึ้น
3. เด็กอาจแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวต่อผู้อื่น

และในระยะเวลา 40 ปี ที่ผ่านมา มีผลการวิจัยทางสังคมศาสตร์ที่แสดงให้เห็นถึง ผลจากการรับชมภาพความรุนแรงที่นำเสนอทางรายการโทรทัศน์ทำให้เกิดผลเสียต่อผู้รับชมรายการโทรทัศน์ 3 แบบคือ

1. การเปิดรับสื่อที่นำเสนอความรุนแรงทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ความก้าวร้าวในด้านพฤติกรรมและทัศนคติ
2. การเปิดรับสื่อที่นำเสนอความรุนแรงจะบ่มเพาะความหวาดกลัวให้เกิดขึ้นในใจเด็ก เด็กจึงเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อโลกที่เขาอยู่
3. สิ่งที่นำเสนอความรุนแรงทำให้เด็กเกิดความชินกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นในโลกที่เขาอยู่จริง และความรุนแรงที่เกิดในโลกแห่งจินตนาการ

National Association for the Education of Young Children เสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบจากการรับชมรายการโทรทัศน์ที่นำเสนอความรุนแรง 3 ประเภทคือ

1. เด็กจะซาซนกับความเจ็บปวดหรือไม่ใส่ใจกับความทุกข์ทรมานของคนอื่น ๆ
2. เด็กจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวหรือทำให้ผู้อื่นได้รับความเจ็บปวด
3. เด็กจะเกิดความหวาดกลัวโลกที่อยู่รอบ ๆ ตัว

Smith อ้างถึงผลการวิจัยของ Comstock (1987) และ Paik (1991) ที่กล่าวว่า การนำเสนอภาพความรุนแรงโทรทัศน์ในลักษณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้มีอิทธิพลต่อผู้รับชมภาพความรุนแรง

- ภาพความรุนแรงที่นำเสนอผลกระทบตามสนองคนชั่วที่กระทำการรุนแรง หรือคนชั่วคนนั้นไม่ได้รับการลงโทษจากการกระทำรุนแรง
- ภาพความรุนแรงที่แสดงถึงความถูกต้องเหมาะสม
- ภาพความรุนแรงที่ได้รับชมนั้นมีความคล้ายคลึงหรืออาจเกิดขึ้นได้จริงกับชีวิตของผู้ชม เช่น ตัวละครในเรื่องนั้นมีชื่อหรือมีคุณลักษณะเหมือนกับคนบางคนที่ตัวผู้ชมนั้นเกลียดชัง
- ภาพความรุนแรงผู้กระทำผิดมีความเหมือนกับตัวผู้ชม
- ภาพความรุนแรงเหล่านั้นไม่ได้กระตุ้นให้เกิดความไม่ชอบหรือกระตุ้นให้เกิดการยับยั้งความรู้สึกที่ต้องการใช้ความรุนแรง
- ภาพความรุนแรงที่เกิดจากเหตุการณ์จริงทำให้เกิดผลกระทบมากกว่าภาพความรุนแรงที่เกิดจากการแต่งเรื่องขึ้นเองในภาพยนตร์
- ภาพความรุนแรงไม่ใช่วัตถุหรือการแสดงออกถึงการวิพากษ์วิจารณ์หรือการอธิบายถึงการดูถูกดูหมิ่น
- ภาพการแสดงออกถึงความรุนแรงทำให้ผู้ชมเกิดความพึงพอใจ
- ภาพความรุนแรงจะไม่ทำให้เกิดผลกระทบในทางด้านลบ ถ้าหากภาพความรุนแรงนั้นเป็นเรื่องตลกหรือเป็นเรื่องที่เป็นเรื่องเล็กน้อย
- ภาพความรุนแรงจะมีผลกระทบต่ออาการกระทำรุนแรงทางร่างกายหรือการแสดงออกทางพฤติกรรมก้าวร้าวมากกว่าการทำให้เกิดการใช้วาจาไม่สุภาพ
- ภาพความรุนแรงหรือปัจจัยอื่น ๆ ในการรับชมที่แสดงถึงความรุนแรง ทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกตื่นเต้นและไม่สามารถจะลดความตื่นเต้นนั้นลงได้

จากแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ต่อไป